

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท

Creativities of Paintings: Forms and Symbols on the rural way of life

บริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์

อำพร แสงไชยา

ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2561)

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท

Creativities of Paintings: Forms and Symbols on the rural way of life

บรริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์

อำพร แสงไชยา

ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2561)

หัวข้อวิจัย	การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
ผู้ดำเนินการวิจัย	ปรีรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์, อําพร แสงไชยา และประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์
หน่วยงาน	หลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ปี พ.ศ.	2562

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” 2) เพื่อสร้างสรรค์ จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท และ 3) เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของคนชนบทในอดีต เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีคุณค่า ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เป็นไปตามอัตภาพ โดย สืบเนื่องจากเครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องมือจับปลา เครื่องมือขุดดิน เครื่องจักสาน งานหัตถกรรม ที่อยู่อาศัย ฯลฯ จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ เกิดจินตนาการ ก่อเป็นมโนภาพขึ้น แล้วทำการมาสร้างสรรค์ด้วยการร่างภาพ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด แล้วสร้างสรรค์ผลงานจริงขึ้นมา รวมจำนวน 7 ชิ้น ใช้รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ มีรูปร่างสัญลักษณ์ เป็นโครงสร้างหลักของตัวผลงานแต่ละชิ้น เช่น รูปทรงกลม, ศรีษะชวานา, ไช, ข้อง และเสียม ใช้ เทคนิคผสมในการสร้างสรรค์ โดยใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุสำเร็จรูปเป็นสิ่งสำคัญ มาผสมกันด้วยวิธี ตามแบบพื้นบ้าน มีการแสดงออกให้เห็นความจริงแท้ของวัสดุ และให้ตัววัสดุและกระบวนการแสดง ความเป็นจริงอย่างบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง มีการจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยใช้หลักการดุลยภาพที่เน้น ไปที่แบบรัศมีวงกลมและแบบสมมาตร ผลงานสร้างสรรค์มุ่งให้เกิดผลทางอารมณ์ความรู้สึกที่สะท้อน ความงามในแบบท้องถิ่นชนบท คุณค่าทางภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีวิถีชีวิตในถิ่นอาศัยผูกพันอยู่กับ ธรรมชาติ จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลงานไปแสดงนิทรรศการเพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานให้ผู้ชมได้รับรู้ สุนทรียรส อันเป็นกระบวนการหนึ่งของการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่ทำหน้าที่สื่อสารความรู้สึกนึกคิด อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของตนต่อไป

คำสำคัญ : จิตรกรรม, รูปและสัญลักษณ์, วิถีชีวิตชนบท

Research Title	Creativities of Paintings : Forms and Symbols on the rural way of life
Researcher	Borirak Supatraiworapong, Amporn Sangchaiya and Prapaporn Supatraiworapong
Organization	Fine Arts Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Mahasarakham University 2018
Year	2019

Abstract

The Propose of Painting Research Project : Forms and Symbols on the rural way of life, is to 1] study themes of creativity ; ‘Forms and Symbols on the rural way’. 2] Have reative paintings: Forms and Symbols on rural Way of life. 3] Have and present Artworks in an exhibition. The researcher found that in the old days, beautiful, graceful and meaningful way of rural life depends on the natural surroundings. People lived and touched closely the nature towards local wisdom as the base of living. People lived simply and casually. Simplicity and Casualty were noticeable because their instruments for living were evidently simple and easy such as tools for fishing, excavators, wicker works, handicrafts etc. The researcher sketched, based on former information and research study, simple layout by choosing forms and then create 7 paintings using semi non-figurative form and shapes. The symbols ; shape round, head of the farmer and a lot of tools for agriculture and fisheries were used and mixed techniques with natural materials and use ready-made are mainly significant. All materials with local techniques reflect locality by craftsman. The paintings show the real truth of materials that is certainly essential towards self-pure proof process of its own truth. The researcher arranged arts elements towards focus on principles of balances; Radial Balance and Symmetrical Balance. In order to arouse sensationally feelings and emotions that reflect local wisdom. The researcher gathers all artworks in order to show at the exhibition so that the visitors gain aesthetic taste and they have certainly acknowledgements by themselves while admiring these paintings ; one of creative artwork procedures that reveal thoughts,

feelings and ideas. This function guides people everlastingly understand and recognize the value of human being

Keywords : Paintings, Forms and Symbols, Rural Way of living

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท เรื่องนี้
ได้ทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง รวมทั้ง
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตลอดจนหลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์ ที่ได้อนุเคราะห์ทรัพยากร
และสภาพแวดล้อมเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานมีคุณค่าอันจะเกิดประโยชน์ต่อ
ผู้ศึกษา การพัฒนาวิชาการทางศิลปกรรม ตลอดจนพัฒนาจิตใจของผู้คนในสังคม ผู้วิจัยซาบซึ้ง
ในความกรุณาเป็นอย่างสูง

บริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์

กุมภาพันธ์ 2562

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ขั้นตอนการทำวิจัย	2
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	5
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์จิตรกรรม	22
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
กรอบแนวคิดในการวิจัย	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
การศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม	29
การดำเนินการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม	31
รายละเอียดในผลงาน	34
ผลงานสำเร็จ	36
การนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ	36

	หน้า
บทที่ 4 ผลงานวิจัย	42
ผลศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์	42
ผลการสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท	43
ผลการนำเสนอผลงานจิตรกรรมสู่สาธารณชน	52
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการวิจัย	67
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ผู้วิจัยกำลังสร้างสรรค์ผลงาน	76
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
ภาคผนวก ค สูจิบัตรประกอบนิทรรศการ	83
ภาคผนวก ง บทความวิจัย	85
ประวัติผู้วิจัย	104

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงวัวควาย	10
2.2 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า	10
2.3 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมและ	11
2.4 เส้นใยไหม	11
2.5 เส้นใยฝ้าย	12
2.6 ภาชนะเก็บข้าวเปลือก	12
2.7 เครื่องจักสานไม้ไผ่	13
2.8 เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับการตากปลา, ไล่ปลา	13
2.9 สภาพดินในภาคอีสาน (1)	13
2.10 สภาพดินในภาคอีสาน (2)	14
2.11 ดินเหนียว	14
2.12 เคียวเกี่ยวข้าว	15
2.13 ไม้พายเรือ	15
2.14 เสียมและข้อม	15
2.15 ข้องไล่ปลาและสัตว์น้ำ	16
2.16 เครื่องจักสาน กระตั้ง.....	16
2.17 เครื่องจักสานกระติบข้าว	17
2.18 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (1)	17
2.19 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (2)	17
2.20 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (3)	18
2.21 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (4)	18
2.22 กระดิ่งผูกคอวัวควาย	19
2.23 กระโหลงควาย	19
2.24 ฝีมที่ใช้ทอผ้า	20
2.25 การตีหม้อของหญิงชาวหม้อดิน จ. มหาสารคาม	20
2.26 การเผาหม้อดินของชาวบ้านหม้อ จ. มหาสารคาม	21
2.27 เตาเผาดิน	21
2.28 หม้อดินของบ้านหม้อ จ. มหาสารคาม ที่เผาเสร็จแล้ว	21

ภาพที่	หน้า
3.1 ในรายละเอียดผลงาน (1)	34
3.2 ในรายละเอียดผลงาน (2)	34
3.3 ในรายละเอียดผลงาน (3)	35
3.4 ในรายละเอียดผลงาน (4)	35
3.5 ภาพผลงานสำเร็จ	36
3.6 ภาพแสดงผังการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานจัดนิทรรศการ	38
3.7 ภาพแสดงผังห้องนิทรรศการ	39
4.1 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1 เทคนิคสื่อผสม ขนาด 120 X 120 ซม.	44
4.2 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 2 ขนาด 120 X 120 ซม.	46
4.3 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 3 ขนาด 120 X 120 ซม.	47
4.4 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4 ขนาด 147 X 153 ซม.	48
4.5 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5 ขนาด 142 X 208 ซม.	49
4.6 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 6 ขนาด 100 X 240 ซม.	50
4.7 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 7 ขนาด 100 X 163 ซม.	51
4.8 กลุ่มเป้าหมาย ให้ความสนใจเข้าร่วมพิธีเปิดนิทรรศการ	52
4.9 อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รศ.ดร.นิรุต ถึงขนาด ให้เกียรติ	52
4.10 คณะผู้บริหารให้ความสนใจเข้าร่วมชมนิทรรศการ	53
4.11 ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ	53
4.12 ส่วนหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ในนิทรรศการ	54
4.13 อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รศ.ดร.นิรุต ถึงขนาด ให้	54
4.14 ป้ายหน้าห้องนิทรรศการ	55
4.15 อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมาศึกษาดูงาน	55
4.16 อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มาศึกษาดูงาน	56
4.17 นักวิจัยกำลังให้การสัมภาษณ์แก่อาจารย์และนักศึกษภายนอก	56
4.18 อธิการบดีชมผลงานในนิทรรศการอย่างสนใจในเทคนิควิธีการ	57
4.19 อธิการบดีและผู้บริหารชมผลงานในนิทรรศการ	57
4.20 นักวิจัยและผลงานสร้างสรรค์	58
4.21 ศิลปินระดับชาติมาชมผลงานสร้างสรรค์	58

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ความหมายตรงและความหมายแฝงของรูปทรง – สัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในกา	30
2 ร้อยละของผู้เข้าตอบแบบสอบถาม	59
3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของการจัดนิทรรศการ	60
4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	61
5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	61
6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ	62
7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา	62
8 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าชมนิทรรศการในเรื่องความ	63

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การสร้างสรรคจิตรกรรม เป็นวิธีของการแสดงออกอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีมาช้านานคู่กับการกำเนิดเกิดมาของมนุษย์เลยก็ว่าได้ ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน (2541) กล่าวว่า จิตรกรรม (Painting) คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น เป็นต้น เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปินอาจเลือกเขียนภาพบุคคล พืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบสำนิยม แบบอุดมคติ หรือแบบนามธรรม...จิตรกรรมตามความหมายโดยตรง หมายถึงเฉพาะงานที่ใช้แปรงพู่กันหรือเกรียง เป็นเครื่องมือในการป้ายหรือระบายสี แต่ปัจจุบันได้พัฒนาไปใช้เครื่องพ่นสี และเครื่องมืออื่น ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้าต่อไปไม่สิ้นสุด จิตรกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ที่มาจากความคิดริเริ่มและแสดงเอกลักษณ์ หรือมีลักษณะเป็นต้นแบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผลทางสุนทรียภาพตอบสนองผลประโยชน์ในด้านจิตใจ อารมณ์มากกว่าผลประโยชน์ทางกาย มุ่งแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกที่ถูกกระทบจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อ ความศรัทธาตลอดจนความเป็นไปของสภาพสังคมในมิติต่าง ๆ ดังนั้นผลงานจิตรกรรมจึงนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นสื่อถ่ายทอดให้มนุษย์ด้วยกันให้ซาบซึ้งถึงเรื่องราวที่เป็นอยู่เพื่อให้เกิดปัญญา รู้แจ้งจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไข และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

จากความสำคัญของงานจิตรกรรมและเป็นหน้าที่ของนักวิจัยสร้างสรรค์ เมื่อเกิดแรงปะทะจากปัจจัยภายนอกและภายในหลายประการการ โดยปัจจัยภายนอกประการแรก ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงสภาพสังคมชนบทในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกระแสความเจริญด้านเทคโนโลยี วิถีเกษตรกรรมที่เคยเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตได้ลดน้อยถอยลง เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ความแห้งแล้ง เกิดการทิ้งถิ่นฐานเข้าไปใช้แรงงานในเมือง เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นมามากมาย ประการที่ 2 ผู้วิจัยมีความประทับใจในวิถีชีวิตชนบทประทับใจในอดีต ซึ่งดำเนินชีวิตในแบบเรียบง่าย ลักษณะเฉพาะของผู้คน ข้าวของเครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ ความงามของวิถีชีวิตที่ผูกพันใกล้ชิดธรรมชาติ ความสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินที่เป็นแหล่งกำเนิดและเมื่อประสบกับสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้ผูกภาพจำในอดีตที่ดั่งยามนั้น กระตุ้นให้เกิดรูปในจินตนาการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ความต้องการอยากถ่ายทอดรูปที่อยู่ในจินตนาการให้เป็นรูปธรรมผ่านวิธีการทางศิลปกรรมออกมา เพื่อเป็นสุนทรียวัตถุให้ผู้คนได้ตระหนักรู้ และซาบซึ้งถึงคุณค่าของวิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่

การสร้างสรรคจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท เป็นการแสดงกระบวนการสร้างสรรค์โดยมีความบันดาลใจมาจากความดั่งยามในวิถีชีวิตของผู้คนชนบทอดีต จากภาพลักษณ์ใน

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน การเกษตรกรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่บอกความหมาย และความรู้สึกถึงความเป็นวิถีชีวิตในชนบทที่ดั่งงาม พอเพียง มีชีวิตที่เป็นไปตามอัตภาพ แสดงความมีคุณค่าอันสะท้อนอารยธรรม วัฒนธรรมและความเป็นชนบท ไทย จากแรงบันดาลใจดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ด้วยการสร้างสรรค์ผลงาน จิตรกรรมในรูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณะ (Semi Non-Figurative Form) โดยใช้เทคนิคผสม มุ่งแสดงความเป็นอัตตลักษณ์ทางศิลปะที่มีบุคลิกเฉพาะตน มีการแสดงกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ได้บรรลุผลทางเอกภาพที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังเป็นผลให้ผู้ศึกษาสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานตนเองได้อย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาของวงการจิตรกรรม และศิลปกรรมร่วมสมัยของผู้ศึกษา นักศึกษา ศิลปิน และผู้สนใจในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท”
2. เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
3. เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาแรงบันดาลใจที่มาจากสภาพวิถีชีวิตชนบทของคนในอดีต ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต ความมีคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวของสิ่งของเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แล้วนำสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้นมาสร้างสรรค์เป็นภาพใหม่ในลักษณะงานจิตรกรรม จากแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” รูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณะ (Semi Non-Figurative Form) ให้เป็นผลงานสร้างสรรค์มีอารมณ์ความรู้สึกตามแก่นเรื่องดังกล่าว ทั้งให้มีความเป็นต้นแบบ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยใช้เทคนิคผสม ขนาดไม่น้อยกว่า 80X120 ซม. จำนวน 7 ชิ้น และนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” โดยศึกษาวัตถุที่แสดงความเป็นวิถีชีวิตชนบทอย่างชัดเจน เน้นเรื่องราวที่

สะท้อนความดีงาม ความมีคุณค่า ที่แสดงออกผ่านสิ่งของที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ มีการจดบันทึก การบันทึกภาพจากนิทรรศการถาวรในพิพิธภัณฑ์ การลงพื้นที่ภาคสนามในหมู่บ้านชนบท ข้อมูลทางเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแก่นเรื่อง รูปแบบ และเทคนิคและกระบวนการ เพื่อให้ตอบสนองอารมณ์ และความรู้สึกโดยรวม จากนั้นทำภาพร่างความคิด (Idea Sketch) เพื่อเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานจริง

3. นำภาพร่างความคิด มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลจากการใช้หลักการทางศิลปะ ทักษะทางทัศนศิลป์ ผลของเอกภาพที่ได้รับ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด

4. ทำการขยายแบบร่างในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ

5. เมื่อผลงานสำเร็จในแต่ละชิ้น ผู้วิจัยจะทำการประเมินผล โดยวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย เพื่อการพัฒนาและแก้ไขในขั้นต่อ ๆ ไป และจะทำเช่นนี้ในกระบวนการของแต่ละชิ้นจนถึงขั้นสุดท้าย

6. นำผลงานทั้งหมดนำเสนอเป็นนิทรรศการในหอศิลป์

7. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูป	หมายถึง รูปร่างที่แสดงความกว้าง ความยาว หรือ รูปทรงที่แสดงความกว้าง ความยาว และความหนา กินพื้นที่ในอากาศ อาจดูออกกว่าเป็นสิ่งใด หรือดูไม่ออกกว่าเป็นสิ่งใดก็ได้
สัญลักษณ์	หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อให้หมายความแทนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรูปภาพ เครื่องหมาย หรือสิ่งของ เป็นต้น
วิถีชีวิต	หมายถึง ทางดำเนินชีวิต ขนบการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติมาเป็นประจำ
ชนบท	หมายถึง เขตที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป, บ้านนอก, พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลความเจริญในการวิจัยนี้เน้นศึกษาชนบทในอดีตที่ผ่านมา
จิตรกรรม	หมายถึง ผลงานทางทัศนศิลป์แขนงหนึ่งที่ใช้วิธีการวาด ระบายสี หรือ ขูด ขีด เขียน หรือการใช้วัสดุจริงมาปะติด ลงบนพื้นที่ระนาบด้วยตามความเหมาะสม ผลงานจะมีลักษณะเป็น 2 มิติ โดยมีการเลือกแสดงออกทางรูปแบบ (Form) และเนื้อหา (Content) ได้อย่างกว้างขวาง แต่หัวใจสำคัญประการหนึ่ง คือ จิตรกรรมจะต้องมีความเป็นต้นแบบ และมีความเป็นต้นฉบับ
รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์	หมายถึง การแสดงออกทางทัศนศิลป์ที่มีการตัดทอนรูปทรงบางส่วนออกไปจากความเป็นจริงหรือตัดแปลงไปจากธรรมชาติ รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์เป็นคำที่กำหนดขึ้น

เพื่อแปลความหมายของการถ่ายทอด ที่อยู่ระหว่างรูปลักษณ์และไร้รูปลักษณ์ อาจจะมี
ลักษณะเป็นนามธรรมมากหรือน้อยก็ได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลการศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิต
ชนบท”
2. ได้ผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
3. ได้นำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ชุดนี้ มีปัจจัยหลายสิ่งมาประกอบกันขึ้น เพื่อให้การทำวิจัยมีความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสาระสำคัญของ การวิจัย จะมีการศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” มีการดำเนินการสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทขึ้น แล้วนำผลงานที่สร้างสรรค์มาทั้งหมดมานำเสนอในรูปแบบนิทรรศการ ดังนั้น แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย มีดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิด ทฤษฎีกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ของ พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2546, หน้า 24)

สิ่งที่กระตุ้นกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปิน อย่างน้อยควรจะมีอยู่ 3 ส่วน คือ

1. ตัวกระตุ้นให้เริ่มทำงาน (The Incept)
2. การพัฒนางาน (The Development)
3. ความสมบูรณ์ของงาน (The Completion of the Work)

ตัวกระตุ้นให้ศิลปินเริ่มทำงานอาจเป็นวัตถุหรือไม่ได้ เช่น อาจจะเป็นสี แบบอย่าง (Style) คำ เนื้อหา ตัวละคร สถานการณ์ต่าง ๆ ตามทฤษฎีแรงกระตุ้น ตัวกระตุ้นให้เริ่มทำงานจะควบคุมตลอดจนทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ และทุกตัวจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นครั้งแรกของศิลปินซึ่งสามารถอธิบายเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

สำหรับทฤษฎีเป้าหมาย ตัวกระตุ้นให้เริ่มทำงาน ก็มีบทบาทชี้ขาดเช่นเดียวกัน ต่างกันแต่เพียงว่าบทบาทของมันกลับกลายเป็นเป้าหมายของการสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนถึงขั้นกระบวนการทำงานสำเร็จลง

คำว่า “รูป” [รูป รูปปะ-] น. หมายถึง สิ่งที่ได้รับรู้ได้ด้วยตา เป็นขั้น 1 ในขั้น 5 คือ รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ร่าง เช่น โครงรูป ร่างกาย เช่น รูปตัวคนรูปตัวสัตว์ เค้าโครง เช่น ขึ้นรูป แบบ เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปรี รูปไข่ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น พระรูปหนึ่ง สามเณร 2 รูป. ส. คำใช้แทนตัวผู้พูดสำหรับพระภิกษุสามเณรพูดกับคฤหัสถ์ เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1. (ป. ส.). [รูป รูปปะ-] น. สิ่งที่ได้รับรู้ได้ด้วยตา เป็นขั้น 1 ในขั้น 5 คือ รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ร่าง เช่น โครงรูป ร่างกาย เช่น รูปตัวคนรูปตัวสัตว์ เค้าโครง เช่น ขึ้นรูป แบบ เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปรี รูปไข่ คำว่า “สัญลักษณ์” ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อให้ความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรูปภาพ เครื่องหมาย หรือสิ่งของ เป็นต้น

คำว่า “วิถีชีวิต” เป็นคำสมาสกันของคำว่า “วิถี” กับคำว่า “ชีวิต”

วิถี มีความหมาย ดังนี้ ราชบัณฑิตยสถาน. (2546 หน้า 1075) กล่าวว่า วิถี น. หมายถึง สาย, แนว, ถนน, ทาง, มักใช้ประกอบกับคำอื่น เช่น วิถีทาง วิถีชีวิต บาทวิถี

ชีวิต มีความหมาย ดังนี้ เปลื้อง ณ นคร. (2553 หน้า 345) กล่าวว่า (มค. ชีวิต) น. ผู้เป็นอยู่, ความเป็นอยู่ อายุ. ว. ซึ่งเป็นอยู่. หรือ พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน (2546 หน้า 456) กล่าวว่า ชีวิต น. ความเป็นอยู่ ตรงข้ามกับ ความตาย. (ป. ส.). พจนานุกรมแปล ไทย-อังกฤษ (2553 หน้า 156) ชีวิต [n.] Life [syn.]ชีพ, ความเป็นอยู่, การดำรงอยู่, การดำรงชีวิต

เมื่อรวมความหมายเข้าด้วยกัน โดยสรุปคือ วิถีทางการดำเนินของชีวิตหรือวิถีทาง แนวทางการดำรงชีวิต

ดังนั้นในความหมายโดยรวมของคำว่า “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” หมายถึง รูปร่างที่แสดงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยความหมายตรงหรือความหมายตามความรู้สึกถึงวิถีทางการดำเนินของชีวิตหรือวิถีทาง แนวทางการดำรงชีวิตของชาวชนบทในอดีต

จากการศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปสัญลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ติงามของคนชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอ รับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาภาคเอกสาร ภาคสนาม และพบว่า สิ่งที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งดังกล่าวข้างต้น มีดังนี้

1. เครื่องมือการหาหินหรือเครื่องมือการสร้างอาหารเพื่อการดำรงชีวิต
2. งานหัตถกรรม งานจักสาน
3. ชาวนา ชาวบ้าน
4. วิธีการทางภูมิปัญญา

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันดีงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสวัสดุจริง ๆ ในขณะศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปในมโนสำนึกขึ้นมา จากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ดังนี้

1. รูปทรงกลม สัญลักษณ์ “รูปทรงกลม” ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นรูปทรงสำคัญ มีที่มา ดังนี้ รูปทรงกลม เป็นรูปเรขาคณิต มีลักษณะ สองมิติและสามมิติ มีเส้นโค้ง ผิวเรียบ และจุดทุกจุดบนผิวโค้งอยู่ห่างจากจุดคงที่จุดหนึ่งเป็นระยะทางเท่ากัน จุดคงที่นั้นเรียกว่า เส้นผ่านศูนย์กลางของทรงกลม และระยะทางที่เท่ากันนั้นเรียกว่า รัศมีของทรงกลม นัยทางรูปทรงกลม มีความแตกต่างจากรูปสี่เหลี่ยมมาก วงกลมมีอยู่รอบ ๆ ตัวเราในธรรมชาติ เพราะความสัมพันธ์ของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลก มีการเชื่อมโยงจักรวาลหรือท้องฟ้า

2. บุคคลและรูปร่างศรีษะชวานาสวมงอบ มีที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ดังนี้ คือ ผู้วิจัยจะมีภาพจำเกี่ยวกับบุคคลที่สวมงอบ มีรูปร่างกำยำ ผิวกร้านแดด คือ ชวานาหรือเกษตรกร สัญลักษณ์ของบุคคลที่แสดงออกทางบุคลิก การแต่งกาย ผิวพรรณ จึงเป็นเหตุของที่มาของการนำ รูปและสัญลักษณ์ มาใช้ในการสร้างสรรค์

3. ไชและข้อง

“ไช” เป็นคำนาม หมายถึง ไช คือ เครื่องมือในการจับปลาชนิดหนึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาของคนไทยชนิดหนึ่ง เมื่อปลาเข้าไปในไชแล้ว จะถูกกักอยู่ในไช และไม่สามารถออกมาได้ นอกจากนี้ คนไทยยังถือว่า ไช ถ้านำไปแขวนไว้หน้าร้านถ้าทำการค้า จะทำให้กิจการเจริญรุ่งเรือง หมายถึง คนเข้าร้านมาก ลูกค้านักมา

“ข้อง” เปลื้อง ณ นคร. (2553 หน้า 345) น. เป็นภาชนะสานชนิดหนึ่งสำหรับใส่ปลา. และดวงสมร ประทุมลี (เว็บไซต์) กล่าวว่า “ข้อง” เป็นเครื่องจักสานชนิดหนึ่ง สานด้วยไม้ไผ่ ปากแคบอย่างคอกหม้อ มีฝาปิดเปิดได้ เรียกว่า ฝาข้อง ฝาข้องมีชนิดที่ทำด้วยกะลามะพร้าว และใช้ไม้ไผ่สานเป็นรูปกรวย ปลายกรวยแหลมปล่อยเป็นซี่ไม้ไผ่เรียกว่า งาแขง ข้องใช้สำหรับใส่ ปลาปู กุ้ง หอย กบ เขียด

4. เสียม หมายถึง ชื่อเครื่องมือสำหรับขุด แซะ และพรวนดินชนิดหนึ่ง ทำด้วยเหล็ก มีด้ามยาวมักทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เสียม มีน้ำหนักเบาที่สุดในบรรดาเครื่องมือขุดดินทุกชนิด ด้วยรูปทรงที่เล็กมีน้ำหนักเบา จึงไม่กินแรงผู้ใช้ เสียมจึงมีบทบาทสำคัญในงานด้านการเกษตรทุกชนิด จึงพูดได้ว่าเสียมเป็นเครื่องมือการเกษตรที่มากู้กับจอบ เพราะสิ่งที่จอบทำได้เสียมก็สามารถทำได้ เช่น การขุดดิน ขุดลอก เป็นต้น แต่สิ่งที่เสียมทำได้นั้นจอบไม่สามารถทำได้คือการขุดหลุมที่ลึกและแคบ และ การขุดดินในที่แคบๆที่ต้องใช้ความความระมัดระวังสูง เช่น การขุดล้อมต้นไม้ขนาดเล็ก และ การขุดหน่อกล้วย เป็นต้น วิธีการใช้งาน โดยใช้มือทั้งสองข้างจับด้ามเสียมให้มืออยู่ห่างกันพอสมควร แล้วกด ปลายเสียมลงไปในดิน แล้ววัดเพื่อให้ดินขาดออกจากกันแล้วดึงกลับขึ้นมา

5. เคียว หมายถึง เครื่องมือทางการเกษตรชนิดหนึ่งใช้สำหรับเก็บเกี่ยวพืชผลประเภทข้าวและธัญพืช มีลักษณะเป็นมีดทำด้วยเหล็ก โคนคล้ายตะขอและมีคมอยู่ด้านใน มีด้ามจับสำหรับถือ มีชื่อที่แตกต่างกันในแต่ละภาค เช่น ตรุด กรุด ผู้ใช้งานจะใช้เคียวเกี่ยวไปที่ฐานของต้นพืชและตัดออก เคียวแบบด้ามสั้นอาจทำให้เกิดอาการปวดหลังเมื่อใช้เป็นระยะเวลาอันยาวนานเนื่องจากต้องยืนก้มอยู่ตลอดเวลา (ด้วยเหตุนี้จึงเรียกขานว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ) จึงมีเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งคือเคียวด้ามยาว (Scythe) ซึ่งมีด้ามจับยาวกว่าและไม่ต้องก้มให้ปวดหลัง

6. ดิน หมายถึง ชื่อธาตุอย่างหนึ่งในธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ, วัตถุธาตุบนพื้นโลกเกิดจากการย่อยสลายของหินและอินทรีย์วัตถุ ใช้สำหรับเพาะปลูกหรือปั้นสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้ดินจากหลายลักษณะ เช่น สีของดินในภาคอีสานที่ปรากฏว่าเป็นสีแบบดินทราย สีชมพูอมส้ม สีน้ำตาล นอกจากนี้ดินเหนียวของภาคอีสานที่ปรากฏในแหล่ง จ. มหาสารคามที่เป็นบ้านเกิดของผู้วิจัย ได้กระตุ้นเราให้เห็นถึงกรรมวิธีการปั้นดินเผาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การปั้นหม้อด้วยมือ การเผาพื้น เป็นต้น การปั้นด้วยมือ ใช้เครื่องมือพื้น เช่น การใช้ไม้ตี การใช้หินทุ ผลงานที่ได้จะออกมาเป็นแบบที่ไม่ผ่านเครื่องมือทางอุตสาหกรรม ดูเรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยเสน่ห์ ส่วนกรรมวิธีการเผาพื้นนั้นของเครื่องปั้นดินเผาพื้น จะใช้ฟืน ฟางข้าว เผา สีที่ได้จากการเผาพื้น จะเป็นสีขาวนวล ชมพู ส้ม และดำ

7. เครื่องจักสานไม้ไผ่ หมายถึง ผลงานหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาสอนองประโยชน์ต่าง ๆ ทำด้วยไม้ไผ่สาน มีวิธีการพอสังเขป ดังนี้

วิธีการจักตอก

7.1 การจักตอกปั้น แบ่งไม้ไผ่ออกเป็นชิ้นๆตามขนาดที่ต้องการ ใช้มีดจักตอกเอาส่วนในออก (ซี่ตอก)จักในส่วนที่เหลือออกเป็นเส้นบางๆ แล้วหลาวให้เรียบร้อยตากแดดให้แห้ง

7.2 การจักตอกตะแคง ใช้วิธีเดียวกันกับการจักตอกปั้นเบื้องต้น แต่การจักให้เป็นเส้นตอก จะทำการจักทางผิวเป็นเส้นเล็กกว่าตอกปั้น ทำการหลาวให้เรียบร้อย แล้วนำออกตาก

วิธีการสาน

การสาน เป็นขั้นตอนที่ยาก และต้องใช้ความละเอียดมากที่สุด เริ่มจากการก่อฐานด้านล่างด้วยเส้นตอกสองชนิด คือ ตอกยืน (ตอก-ตั้ง) ซึ่งจะมีลักษณะคอดตรงกลางต่างจากตอกทั่ว ๆ ไป และตอกนอน (ตอกสาน) ที่มีขนาดกว้างเท่ากันเท่ากันทั้งเส้นตอกปกติ เหตุที่ตอกยืนมีลักษณะพิเศษนี้เนื่องจากเมื่อสานเสร็จจะได้ตะกร้าที่มีฐานเล็ก และค่อย ๆ บานขึ้นบริเวณปาก

วิธีการรมควัน

การรมควัน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสานเพื่อเพิ่มความแข็งแรง สวยงาม แก่เครื่องจักสานด้วยหวาย ในส่วนที่ต้องการเสริมเป็นพิเศษได้แก่ ปาก ขา หู การผูกและพันด้วยหวาย จะเสริมให้เครื่องจักสานเกิดความสวยงาม

การถักและพัน

เมื่อสานตัวเรียบร้อยก็ถึงการรวมคว้นโดยจะทำในวันที่ไม่มีลม ใช้ฟางพรมน้ำหมาด ๆ เป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้เกิดคว้นมาก รุมจนเครื่องจักสานมีสีเหลืองเท่ากันทั้งใบ แล้วนำมาเข้าส่วนประกอพบวาย มีการผูกปาก พันขา ใส่ฐานและหูหิ้ว

Plookpedia. (เว็บไซต์) ได้อธิบายวิธีการจักสานลายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ลายขัด เป็นวิธีการสานแบบพื้นฐานที่เก่าแก่ที่สุด ลักษณะของลายขัด เป็นการสร้างแรงยึดระหว่างตอก ด้วยการขัดกัน เป็นรูปมุมฉาก ระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน โดยใช้ตอกยืน หรือตอกแนวตั้ง หรือตอกยืน สอดขัดกับตอกแนวนอน โดยยกขึ้นเส้นหนึ่ง ชมหรือขัดลงเส้นหนึ่ง สลับกันไป อย่างที่เรียกว่า ลายหนึ่ง จากลายหนึ่งได้ พัฒนามาเป็นลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆ ที่ยังคงรักษาลักษณะการสอด และการขัดกันเช่นเดิม แต่ใช้เส้นตอกในแนวตั้ง และแนวนอนมากกว่าหนึ่งเส้น และสอดขัดกันให้สลับไปสลับมา เกิดเป็น ลายสอง ลายสาม และลายอื่นๆ อีกมาก ลายขัดนี้ใช้สานเครื่องจักสานได้หลายชนิด และมักใช้ร่วมกับลายชนิดอื่น เพื่อให้ได้รูปทรงตามต้องการ

ลายทแยง เป็นวิธีสานที่ใช้ตอกสอดขัดกันในแนวทแยง (diagonal) ไม่มีเส้นตั้ง และเส้นนอนเหมือนลายขัด แต่จะสานสอดขัดกัน ตามแนวทแยง เป็นทกเหลี่ยมต่อเชื่อมกันไปเรื่อยๆ คล้ายรวงผึ้ง ลายชนิดนี้จึงมักสานโปร่ง เช่น ลาย ตาแข่ง ลายชะลอม ลายหัวสุม ลายเกล็ดเต่า และลายเฉลว ลายชนิดนี้มักใช้สานภาชนะโปร่ง เช่น เข่ง ชะลอม หรือใช้สานประกอพบกับลายอื่น เช่น สานเป็นส่วนบนของหมวก หรือหัวสุม เพราะ สามารถสานกระจายออกจากศูนย์กลางได้ดี ก่อนที่จะสานลายขัดหรือลายอื่นประกอเป็น ส่วนของเครื่องจักสานต่อไป

8. การทอผ้า หมายถึง งานศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอ เรียกว่า ทูก หรือกี่ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มักเรียกการทอผ้าว่า "ตำทูก" กิจกรรมการทอผ้านั้น นอกจากเป็นขั้นตอนการผลิตเครื่องนุ่งห่ม หนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์แล้ว ยังถือเป็นงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ด้วย เนื่องจากมีการให้สีสันและลวดลายต่างๆ ในผืนผ้า ปัจจุบันแม้จะมีการใช้เครื่องจักรสำหรับทอผ้า ใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการควบคุมการผลิตและออกแบบลายผ้า แต่การทอผ้าด้วยมือก็ยังเป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมและชื่นชมเสมอมา

ข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาข้อมูลจากภาคสนามเพื่อนำมาเป็นภาพข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานการสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่เหล่ารูปทรงต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมาจากข้อเท็จจริง โดยเก็บข้อมูลจากการศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ติงามของคนชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอ รับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงวัวควาย

ภาพที่ 2.2 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า

ภาพที่ 2.3 วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมและการหาปลา

ภาพที่ 2.4 เส้นไหม

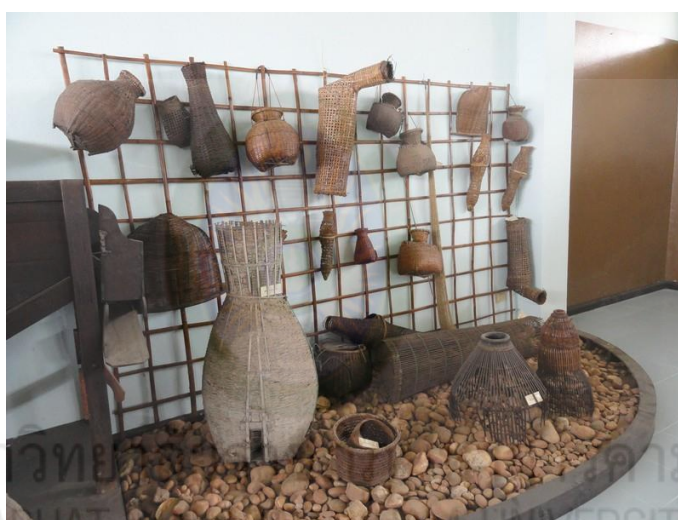
ภาพที่ 2.5 เส้นใยฝ้าย

ภาพที่ 2.6 ภาชนะเก็บข้าวเปลือก

ภาพที่ 2.7 เครื่องจักสานไม้ไผ่

ภาพที่ 2.8 เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับการดักปลา, ใส่ปลา

ภาพที่ 2.9 สภาพดินในภาคอีสาน (1)

ภาพที่ 2.10 สภาพดินในภาคอีสาน (2)

ภาพที่ 2.11 ดินเหนียว

ภาพที่ 2.12 เคียวเกี่ยวข้าว

ภาพที่ 2.13 ไม้พายเรือ

ภาพที่ 2.14 เสียมและข้อง

ภาพที่ 2.15 ข้องใส่ปลาและสัตว์น้ำ

ภาพที่ 2.16 เครื่องจักสาน กระจัง

ภาพที่ 2.17 เครื่องจักสานกระติบข้าว

ภาพที่ 2.18 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (1)

ภาพที่ 2.19 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (2)

ภาพที่ 2.20 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (3)

ภาพที่ 2.21 สภาพบ้านเรือนของคนอีสานในอดีต (4)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
ภาพที่ 2.22 กระดิ่งผูกคอวัวควาย

ภาพที่ 2.23 กระโหลงควาย

ภาพที่ 2.24 ฝืนที่ใช้ทอผ้า

ภาพที่ 2.25 การตีหม้อของหญิงชาวหม้อดิน จ. มหาสารคาม

ภาพที่ 2.26 การเผาหม้อดินของชาวบ้านหม้อ จ. มหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
ภาพที่ 2.27 เตาเผาดิน

ภาพที่ 2.28 หม้อดินของบ้านหม้อ จ. มหาสารคาม ที่เผาเสร็จแล้ว

ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์จิตรกรรม

ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์จิตรกรรม ดังนี้

1. ทฤษฎีความหมายของ “จิตรกรรม” (Painting) มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2541, หน้า 178) กล่าวว่า จิตรกรรม คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพและความชำนาญ โดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น เป็นต้น เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรม จะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปินอาจเลือกเขียนภาพบุคคล พืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบสัจนิยม แบบอุดมคติ หรือแบบนามธรรม...จิตรกรรมตามความหมายโดยตรง หมายถึงเฉพาะงานที่ใช้ แปรง พู่กันหรือเกรียง เป็นเครื่องมือในการป้ายหรือระบายสี แต่ปัจจุบันได้พัฒนาไปใช้เครื่องพ่นสี และเครื่องมืออื่น ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้าต่อไปไม่สิ้นสุด

สุธี คุณาวิชยานนท์ (2549, หน้า 47) กล่าวว่า จิตรกรรมนอกเหนือไปจากการเป็นภาพเขียนบนแผ่นระนาบแบนแล้ว หัวใจสำคัญอีก 2 อย่างของจิตรกรรม คือ ประการแรกเป็นงานทักษะฝีมือ ที่ทำจากมืออย่างประณีตบรรจง ประการที่ 2 ทำให้จิตรกรรมกลายเป็นศิลปะ หัวใจสำคัญนี้เกี่ยวกับความเป็นหนึ่งเดียว เป็นต้นแบบและความเป็นฉบับ

สรุป ความหมายของจิตรกรรม คือ เป็นศิลปะที่ใช้วิธีการวาด ระบายสี หรือ ชูด ชีด เขียน ลงบนพื้นที่ระนาบด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม ผลงานจะมีลักษณะเป็น 2 มิติ คือ กว้างกับยาว แต่มิติที่ 3 คือปริมาตรและความลึกนั้น เกิดจาก การใช้ เส้น สี น้ำหนัก และพื้นผิว สร้างความลวงตาให้ดูลึกออกไป โดยมีการเลือกแสดงออกทางรูปแบบ (Form) และเนื้อหา (Content) ได้อย่างกว้างขวางตามแต่เจตนาของศิลปิน โดยหัวใจสำคัญ ประการหนึ่งก็คือ จิตรกรรมจะต้องมีความเป็นต้นแบบ และมีความเป็นต้นฉบับ

2. ทฤษฎีส่วนประกอบที่ทำให้เกิดเป็นผลงานจิตรกรรม

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรม มีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

2.1 ศิลปินผู้สร้างงาน (Artist) ในส่วนประกอบของการสร้างงานจิตรกรรมนี้ “ศิลปิน” นับว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ เขาจะอยู่ท่ามกลางสิ่งที่กระตุ้นปลุกเร้าที่จะทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเชื่อถือศรัทธาเทพเจ้า หรือศาสนาก็ตาม แต่ถ้าหากขาดศิลปินไป ส่วนประกอบอื่นใดก็จะไม่บังเกิดขึ้น ศิลปินเป็นบุคคลที่โกลุ้ม สายใจ (2544, หน้า 8) ได้อธิบายลักษณะเฉพาะไว้ ดังนี้

2.1.1 มีความรู้ทางศิลปะในสาขาที่ถนัด

2.1.2 เป็นผู้มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive)

2.1.3 มีใจรักหรือศรัทธาในความเป็นศิลปิน

2.1.4 เป็นบุคคลอัจฉริยะ

2.1.5 เป็นผู้ดูที่ชื่นชอบผลงานศิลปะ

2.1.6 เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ

2.2 แรงบันดาลใจ (Inspiration) แรงบันดาลใจ หรือ แรงดลใจให้คิด ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ศิลปินได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมที่มี ความงาม ความประทับใจ ความศรัทธา ความสะท้อนใจ หรือแม้แต่ ความสยดสยอง การสัมผัสนี้ อาจจะเป็นการสัมผัสสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ แล้วเกิดแรงบันดาลใจขึ้น โดยแรงบันดาลใจนี้อาจได้มาจาก 2 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 แรงบันดาลใจภายนอก เป็นแรงบันดาลใจที่เราได้สัมผัสจากสิ่งเร้าภายนอกจิตใจของศิลปิน เช่น จากธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม ผลงานศิลปะในอดีต เป็นต้น เหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ขึ้นมาได้

2.2.2 แรงบันดาลใจภายใน เป็นแรงบันดาลใจที่อาจค้นพบด้วยการถกคิดขึ้นมาเองโดยสำนึก ซึ่งอาจเกิดจากผลของการตกผลึกทางประสบการณ์ หรืออาจเป็นการค้นพบโดยบังเอิญจากการทำงานศิลปะที่ไม่ได้เตรียมเป้าหมายอะไรไว้ล่วงหน้า

2.3 จินตนาการ (Imagination) จินตนาการนี้เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผลงานจิตรกรรมก่อรูปออกมาเช่นไร เป็นภาพที่อยู่ในโนภาพของความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน จินตนาการเป็นเรื่องเฉพาะในตัวบุคคล ที่จะส่งสมประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน ดังนั้นจินตนาการจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจจินตนาการแทนกันได้ จินตนาการจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างผลงานจิตรกรรม หรือศิลปะทุกแขนง เพราะเป็นเหมือนแผนที่ ที่จะทำให้ศิลปินเดินทางไปได้อย่างถูกต้อง

2.4 การลงมือทำ (Man Made) การลงมือทำเป็นขั้นตอนการถ่ายทอดจินตนาการที่อยู่ภายในให้ปรากฏออกมาให้เป็นที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรม ขั้นตอนนี้ศิลปินผู้สร้างงาน แต่ละคนอาจมีวิธีการโดยมีการวางแผน การทำแบบร่าง (Idea Sketch) แล้วลงมือทำไปตามที่ร่างไว้ หรือไม่ก็ลงมือทำโดยไม่ต้องร่างแบบก็ได้เช่นกัน ซึ่งโดยทั่วไปจะพบวิธีการนี้อยู่ในการสร้างผลงานจิตรกรรมแบบใช้เทคนิคเป็นตัวนำ โดยศิลปินจะมีความเป็นอิสระในตัวเอง และอาจมีการทำร่วมกับการใช้ความคิดจินตนาการควบคู่กันไปพร้อม ๆ กัน

2.5 ผลงานจิตรกรรม (Work of Painting) ผลงานจิตรกรรมจะอยู่ในรูปของสิ่งที่เป็นรูปธรรม อันเป็นวัตถุทางศิลปะที่สำเร็จแล้วสามารถจับต้องได้ มีลักษณะเป็น 2 มิติ กล่าวคือ มีความกว้างกับความยาว ซึ่งโดยมากจะเป็นรูปร่าง 4 เหลี่ยม แต่ก็มิให้เห็นเหมือนกันที่เป็นรูปร่างในลักษณะอื่น เช่น รูปร่างอิสระ รูปร่างวงกลม เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาสาระของงานจิตรกรรมจะถูกถ่ายทอดด้วยสีบนพื้นระนาบ ที่จะผสานกันเป็นรูปทรง ผ่านเนื้อหาเรื่องราว ด้วยวัสดุชนิดต่าง ๆ ตามที่ศิลปินถนัด

2.6 การนำเสนอผลงานสู่สังคม (Presentation) การนำเสนอผลงานจิตรกรรม หรือศิลปะกรรมอื่น ๆ จะเป็นการนำเสนอที่ควรจะอยู่ในรูปของการแสดงผลงานด้วยการติดตั้งในที่

สาธารณชนที่ผู้คนสามารถเข้าไปดูของจริงได้ และสถานที่นั้น ก็ต้องมีความเหมาะสม มีความพร้อมที่จะเป็นตัวหนุนนำให้ผลงานสามารถสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกในผลงานออกมาได้อย่างเต็มศักยภาพของมัน ดังเช่นที่เรารู้จักกันในนาม “หอศิลป์” หรือ ไม่ก็ห้องแสดงภาพเฉพาะที่เรียกว่า แกลเลอรี (Gallery) เป็นต้น การนำเสนอผลงานศิลปะสู่สังคมเป็นเรื่องจำเป็นมากทั้งกับศิลปิน และประชาชนในสังคม เพราะงานจิตรกรรม หรือศิลปะทั้งหมดจะเป็นตัวสื่อสารความสุนทรีย์ให้แก่ผู้ดู อันจะนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้านจิตใจของผู้คน ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญร่วมกัน

3. ทฤษฎีรูปแบบของศิลปะ

ในผลงานศิลปะ มีลักษณะรูปแบบทางศิลปะ ที่เป็นการสื่อสารทางความรู้สึกที่ถ่ายทอดด้วยรูปแบบของงานศิลปะอันเป็นตัวกลาง มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะเชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา และสิ่งแวดล้อม แต่สามารถแยกลักษณะรูปแบบได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ศิลปะรูปสัญลักษณ์ (Figurative Art) หรือศิลปะแสดงลักษณะหรือเรียกว่าศิลปะรูปธรรม (Realism) มีความหมายตรงกันข้ามกับศิลปะนามธรรม (Abstract Art)
2. ศิลปะไร้รูปสัญลักษณ์ (Non-Figurative Art) หรือศิลปะนามธรรม (Abstract Art)
3. ศิลปะกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ (Non-Figurative Art and Semi-Figurative) หรือกึ่งนามธรรม (Semi-Abstract)

ศิลปะกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ ที่ผู้วิจัยใช้ในการสร้างสรรค์นี้ หมายถึง งานศิลปะที่มีการตัดทอนรูปทรงบางส่วนออกไปจากความเป็นจริงหรือดัดแปลงไปจากธรรมชาติ แต่ถ้าการตัดทอนนั้นกระทำจนไม่หลงเหลือรูปทรงจริงให้เห็นได้เลยเราเรียกว่าศิลปะไร้รูปสัญลักษณ์ (Non-Objective Art) ศิลปะกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์เป็นคำที่กำหนดขึ้นเพื่อแปลความหมายของการถ่ายทอด ศิลปะนามธรรมลักษณะหนึ่งที่อยู่ระหว่างรูปสัญลักษณ์และไร้รูปสัญลักษณ์ อาจจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากหรือน้อยก็ได้ รูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย หรือเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถจะจดจำรูปทรงดั้งเดิมที่มาจากธรรมชาติได้

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์นี้ค่อนข้างยาก เพราะไม่แสดงรูปสัญลักษณ์ที่ชัดเจน ต้องใช้การสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่างของนามธรรมและรูปธรรม (รูปสัญลักษณ์) ในทางทัศนศิลป์ให้ชัดเจน รูปร่างหรือรูปทรง ลด ตัดทอน (Distortion) มีลักษณะบิดเบือนไป

4. ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์

การสร้างสรรค์งานจิตรกรรมที่จะกระทำให้เป็นผลงานปรากฏแก่สายตาออกมานั้น ศิลปินจะนำความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ และในส่วนของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม ชุดนี้ มีดังนี้

4.1 การทำให้เกิดดุลยภาพ ดุลยภาพ นับเป็นเป้าหมายหลักที่ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะต้องไปให้ถึง ดุลยภาพมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ ดุลยภาพมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ ดังที่พีระพงษ์ กุลพิศาล (2546 หน้า 109) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

4.1.1 แบบซ้ายขวาเหมือนกันหรือคล้ายกัน (Symmetrical Balance or Formal Balance) ดุลยภาพแบบซ้ายขวาเหมือนกันหรือคล้ายกันนี้ เป็นการจัดวางโดยมีรูปร่าง รูปทรงหรือน้ำหนัก ฯลฯ ให้มีลักษณะ จำนวน หรือขนาดเท่า ๆ กันเหมือนการส่องกระจก หรือเป็นแบบที่มีความคล้ายคลึงกันก็ได้ ดุลยภาพในลักษณะนี้เป็นการแสดงออกง่าย ๆ หากแต่ในความง่ายนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายที่เป็นเอกภาพของผลงานด้วย ดุลยภาพแบบนี้ให้ความรู้สึกสง่างาม มั่นคง แข็งแรง เป็นทางการ หยุดนิ่ง (Static) เช่น ภาพใบหน้าคน หรือภาพคนกำลังนั่งสมาธิ ที่มองจากด้านหน้าตรง เป็นต้น ดังนี้

4.1.2 แบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน (Asymmetrical or Informal Balance) ดุลยภาพแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกันนี้ จะมีรูปทรง หรือมูลฐานอื่น ๆ ใดใน 2 ข้าง ที่ไม่เท่ากัน หรือไม่เหมือนกันจากการเปรียบเทียบโดยการมองผ่านเส้นแกนสมมติ แต่ในความไม่เท่ากัน หรือไม่เหมือนกันนี้สามารถที่จะเกิดดุลยภาพได้โดยการใช้ทิศทางของมูลฐานต่าง ๆ เป็นตัวช่วย หรือการวางสัดส่วนทั้งปริมาณ ขนาด เพื่อให้เกิดความสมดุลกันได้

4.1.3 ดุลยภาพแบบรัศมี (Radial Balance) ดุลยภาพแบบรัศมีนี้ เป็นดุลยภาพที่คล้ายกับดุลยภาพแบบแรก แต่มีความต่างตรงที่มีจุดศูนย์กลางแล้วมีมูลฐานของศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่า ทำหน้าที่สัมพันธ์กับจุดศูนย์กลาง โดยอาจมีลักษณะแผ่กระจายออกจากจุดศูนย์กลางนั้น ดังเหมือนที่เรามองดอกทานตะวันในมุมด้านบน ดุลยภาพลักษณะนี้ดูเป็นวิธีที่ง่ายต่อการแสดงออก เหมือนกับดุลยภาพแบบแรก ซึ่งอาศัยจำนวน ลักษณะ และขนาดที่เหมือนกัน เท่ากัน หรือคล้ายกัน เมื่อนำเส้นแกนสมมติมาเป็นเส้นแบ่งเพื่อการเปรียบเทียบ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ

ราชบัณฑิตยสถาน. (2530 หน้า 447) กล่าวว่า นิทรรศการ (Exhibition) หมายถึง การแสดงผลงาน สินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรม ให้คนทั่วไปได้ชม

ประพันธ์ ชัยเจริญ. (2521 หน้า 186) กล่าวว่า นิทรรศการเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ ธุรกิจ สังคม การเมือง และอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก นับเป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ที่สามารถเร้าให้ผู้ดูสนใจวัตถุและแนวความคิด

พุงศักดิ์ ประจักษ์ศิลป. (2531 หน้า 1) กล่าวว่า นิทรรศการ คือ การแสดงการให้การศึกษาอย่างหนึ่งด้วยการแสดงงานให้ชมอาจจะให้ผู้บรรยายให้ฟัง หรือไม่ต้องมีก็ได้ ซึ่งจะประกอบด้วยของจริง สิ่งจำลอง ภาพถ่ายและแผนภูมิ สิ่งของต่าง ๆ ที่จะนำออกมาแสดง แต่ในการจัดเตรียมจะต้องจัดอย่างมี

ระเบียบเรียบร้อย ดูง่ายและคำนึงถึงความแจ่มชัด รวมทั้งก่อให้เกิดความรู้ ช่วยให้ผู้ดูความเข้าใจข้อมูล (Information) โดยใช้ข้อความสั้น ๆ อธิบายประกอบซึ่งควรจะมีควมน่าดูน่าชมด้วย 1) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสนใจให้แก่ผู้ชมได้อย่างมีสมาธิ บางครั้งผู้ชมอาจมีความคิดสับสนในใจหลาย ๆ สิ่งพร้อมกันในเวลาเดียวกัน แต่การจัดนิทรรศการนี้จะช่วยให้ผู้ชมเกิดสมาธิ นิทรรศการสามารถดึงดูดความสนใจเฉพาะเรื่องได้เป็นอย่างดี 2) สามารถที่จะแสดงเค้าโครงเรื่อง อันเป็นพื้นฐานของความคิดได้ เพราะการจัดนิทรรศการช่วยให้มองเห็นภาพและเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น 3) รวบรวมความคิดที่เป็นนามธรรมไปสู่ความคิดที่เป็นรูปธรรม

เปรี๊ยะ กุมุท. (2520 หน้า 1) กล่าวว่า นิทรรศการ เป็นวิธีอันทรงประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ผู้คนสนใจวัตถุและแนวความคิดอ่าน เป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ ในเมื่อวิธีการอย่างหนึ่งไม่สามารถทำได้ทั้งนี้เพราะเสน่ห์อันเกิดจากผลงานการรวบรวมสรรพสิ่งทั้งหลาย การคัดเลือก การจัดแสดงที่ดีเป็นแม่เหล็กอันใหญ่ที่ดึงดูดให้คนเหล่านั้นเข้ามาหามันได้อย่างง่ายดาย

วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2526 หน้า 7) กล่าวว่า นิทรรศการ คือ การแสดง การแสดงอันนี้จะเป็นการแสดงอะไรก็ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดว่าจะมีจุดประสงค์แสดงอะไร

วาสนา ซาวหา. (2533 หน้า 79) ได้ให้ความหมาย ของนิทรรศการว่า นิทรรศการหมายถึง การแสดงผลงาน ผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้ชม ได้รับความรู้ ความประทับใจ จากการได้สัมผัสหลาย ๆ ด้าน โดยการได้เห็นได้ฟัง จับต้องลูบคลำ เป็นต้น การจัด นิทรรศการ เป็น กิจกรรมที่สำคัญสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง และสามารถดึงดูด ผู้เรียนให้เกิดความสนใจ ในกระบวนการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

จากความหมายต่าง ๆ สรุปได้ว่านิทรรศการ คือ วิธีการนำเสนอผลงานในรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอด ความรู้สึนึกคิด โดยนำเอาวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อมาผสมผสานกัน เช่น ภาพของจริง หุ่นจำลอง เอกสาร สไลด์ วิดีทัศน์ การจัดแสง ฯลฯ เพื่อกระตุ้นความสนใจ และทำให้ผู้ดูเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของนิทรรศการได้รวดเร็วดียิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรง โดยผู้ชมสามารถรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า

ในส่วนของหอศิลป์ที่มีคุณภาพมาตรฐานนั้น อธิบายได้ ดังนี้

หอศิลป์ หรือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นบริเวณหรือเป็นสถานที่ที่ใช้ในการแสดงนิทรรศการศิลปะ หอศิลป์มีทั้งแบบที่เปิดให้เข้าชมในลักษณะสาธารณะ หรือหอศิลป์ส่วนตัวที่เปิดให้ชมเฉพาะบุคคลขึ้นอยู่กับการบริหารของเจ้าของอาคาร หอศิลป์ ที่จัดว่ามีคุณภาพมาตรฐาน โดยปกติทั่วไป จะมีการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมแก่การแสดงนิทรรศการศิลปะเป็นเบื้องต้น เช่น มีความโล่งโปร่ง ไม่แออัด เย็นสบาย มีบอร์ดพร้อมใช้งานที่วางไว้ให้มีระยะการมองเห็นที่ดีที่สุดของผู้ดู และเอาไว้ติดตั้งประเภทผลงานที่มีลักษณะเป็น 2 มิติ หรือจัดให้มีแท่นสำหรับวางติดตั้งผลงานที่มีลักษณะเป็น 3 มิติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดแสงสว่างเพื่อสนองการรับรู้ของผู้ดู เช่น มีไฟส่องเฉพาะจุด มีการกำหนดจุดให้มีแสงจากธรรมชาติ และส่วนสำคัญของหอศิลป์ที่มีมาตรฐาน คือ มีการบริหารจัดการที่เกิดจากระบบงานที่ดี

เช่น มีผู้จัดการ มีฝ่ายภัณฑาคารักษ์ มีฝ่ายติดตั้งผลงาน มีฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนผู้ได้รับทราบโดยตรง หรือการประชาสัมพันธ์ไปยังนักข่าว นักวิจารณ์ รวมทั้งนักสะสมผลงานศิลปะ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จूरี่รัตน์ ทวยสม (2554, หน้า 51) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม ชุด “รอยวัฒนธรรมอีสาน” ได้ค้นพบ ดังนี้

1) ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ความผูกพัน ความประทับใจในความงามของวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งถือเป็นสิ่งมีคุณค่าทางจิตใจและประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถนำมาใช้กลุ่มเกลาจิตใจให้เกิดความสุข ความอบอุ่น สายใยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นเดียวกัน แสดงออกผ่านกระบวนการงานด้านหัตถกรรมการทอเสื่อ และเทคนิควิธีการผสมผสานของกระบวนการทางหัตถกรรมอื่น ๆ รวมกัน ถ่ายทอดความงามด้านทัศนศิลป์ผ่านทัศนธาตุของเส้น และสีที่ไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดสาระความดีงามของวัฒนธรรม แต่รอยวัฒนธรรมคือการถ่ายทอดความดีงามจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งปัจจุบันกำลังเลือนหายไป

2) เส้น ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้เส้นที่ได้จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก คือ เส้นกก ลักษณะของเส้นมีทั้งเส้นตั้ง เส้นนอน และเส้นโค้ง ผสมผสานกันอยู่ในชิ้นงาน รวมถึงการแสดงออกของเส้นที่มีจังหวะของเส้นที่ขาดหาย และเส้นที่หนาที่บแต่ละเส้น สื่อความหมายของช่วงเวลาการดำเนินวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนาน และถูกผันแปรปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา เกิดมิติทางสังคมที่ดีงาม

3) สี ในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกใช้สีโทนน้ำตาล ซึ่งเป็นสีที่มีลักษณะคล้ายสีของดินอีสาน เพื่อแสดงออกถึงความเป็นพื้นถิ่นอีสาน และสีโทนน้ำตาลยังเป็นสีที่แสดงออกถึงความรัก ความอบอุ่น ของคนในท้องถิ่น

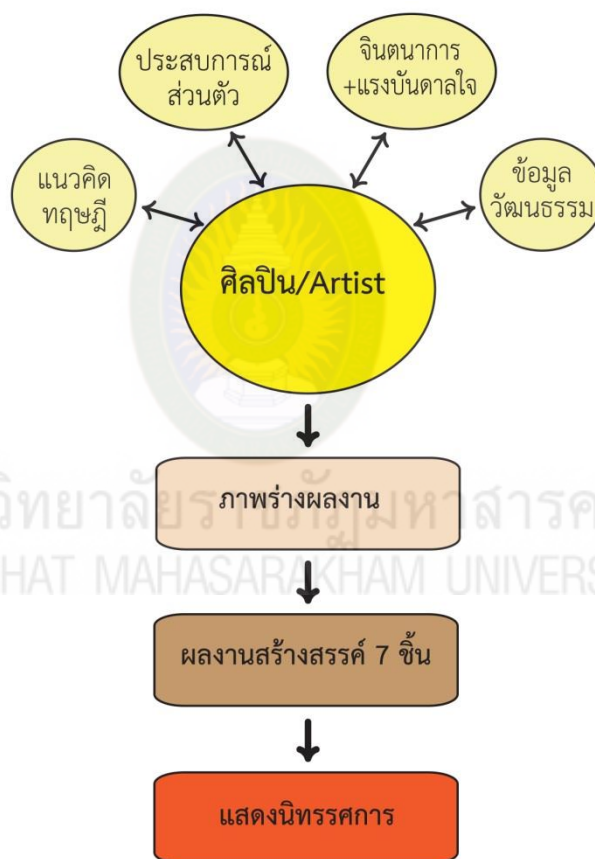
4) วัสดุ ในผลงานก่อนวิทยานิพนธ์และผลงานวิทยานิพนธ์ผู้สร้างสรรค์นำวัสดุจากธรรมชาติท้องถิ่นอีสาน มาถ่ายทอดแสดงออกถึงร่องรอยของวัฒนธรรมอีสาน โดยนำวัสดุท้องถิ่น คือ ดินกมมาสร้างสรรค์เป็นผลงานด้านศิลปะชั้นสูงที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน สามารถสื่อให้ผู้ชมผลงานเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยทางวัฒนธรรมที่มีความผูกพัน ความประทับใจในความงามของวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งถือเป็นสิ่งมีคุณค่าทางจิตใจและถือเป็นประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

5) เทคนิควิธีการ ผู้สร้างสรรค์ได้นำส่วนประกอบทางรูป คือ เส้น หน้าที่ว่าง สี ลักษณะพื้นผิว และส่วนประกอบทางวัสดุ คือ วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมผสานกับกระบวนการงานด้านหัตถกรรมท้องถิ่น โดยนำเอากระบวนการงานหัตถกรรมการทอเสื่อมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การนำเส้นกมมาทอเข้าด้วยกันทั้งผืน เป็นการถักทอโดยสร้างรูปทรงใหม่ มีการ

สร้างช่องว่างที่ขาดหายไปด้วยการทดลอง และการกำหนดเส้นให้มีการเคลื่อนไหว บางช่วงมีการกดทับของเส้นให้แน่น บางช่วงดึงเส้นให้โผล่ขึ้นมาจากผลงาน และการสอดแทรกของผลงานให้เกิดมิติ เพื่อถ่ายทอดให้เห็นช่วงเวลาของวิถีชีวิตที่มีสาระเกิดเป็นรอยวัฒนธรรมอีสาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ทำการรวบรวมและเรียบเรียง กระบวนการ ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจนสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของวิธีการดำเนินการวิจัย โดยให้มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ 1) เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” 2) เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท และ 3) เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

ดังนั้นการวิจัยชุดนี้ มีประเด็นสำคัญอยู่ 2 ส่วน จึงสามารถแบ่งวิธีการวิจัยไว้ 2 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์
2. การดำเนินการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม
3. การนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

การศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม

การศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์จิตรกรรม ผู้วิจัยได้สรุปจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตในถิ่นกำเนิด จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ดงามของคนชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอ รับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากภาคเอกสาร ภาคสนาม และ พบว่า สิ่งที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งดังกล่าวข้างต้น คือ เครื่องมือการหากินเพื่อดำรงชีวิต งานหัตถกรรม ผู้คน วิธีการบางอย่างในการก่อสร้าง ฯลฯ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันดีงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสวัสดุจริง ๆ ในขณะที่ศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปในโน้มน้าขึ้นมาจากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ได้คร่าว ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ความหมายตรงและความหมายแฝงของรูปทรง – สัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่วิเคราะห์ตามประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ ดังนี้

รูปทรง - สัญลักษณ์	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	ภาพประกอบ
รูปทรงกลม	วงรอบ	โลก พื้นที่ พลังงาน แรงกะเพื่อขยายบาน ออกจากจุดศูนย์กลาง	
รูปทรงบุคคล รูปร่างศีรษะชวานา สวมงอบ	ชวานา ชาวชนบท	คนผลิตข้าว/อาหาร	
ไซ ช้อง	ตักปลา/เก็บ/บรรจุ อาหาร	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
สัญลักษณ์ “เสียม”	เครื่องมือที่ใช้ขุดดิน เพื่อการเพาะปลูก	เครื่องมือสำคัญที่ทำให้ เกิดอาหาร	
สัญลักษณ์ “เคียว”	เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวข้าว เกี่ยวหญ้าให้สัตว์เลี้ยง	เครื่องมือสำคัญที่ทำให้ เกิดอาหาร	
สัญลักษณ์ “ดิน”	พื้นที่เพาะปลูก/ให้ อาหาร	มีบทบาทสำคัญต่อชีวิต คนชนบท	
สัญลักษณ์ “เครื่อง จักสานไม้ไผ่”	งานจักสานให้เป็นของ ใช้ในชีวิตประจำวัน	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	

รูปทรง - สัญลักษณ์	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	ภาพประกอบ
สัญลักษณ์ “การทอผ้า”	ผลิตด้วยมือ เป็นเครื่องนุ่งห่มของชนบท	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
สัญลักษณ์ “การมัดวัตถุด้วยเชือก”	ใช้ผูกยึด	ความเรียบง่ายของการรวมวัตถุเข้าด้วยกัน	
สัญลักษณ์ “ไม้พาย”	ใช้พายเรือ	เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการทำมาหากินทางน้ำ	

การดำเนินการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม

การดำเนินการสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ชั้นที่ 1-7 ได้กำหนดขั้นตอนกว้าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแก่นเรื่อง รูปทรง และเทคนิคลวดลาย เพื่อให้ตอบสนองความหมายในแนวเรื่อง อารมณ์ความรู้สึกโดยรวม จากนั้นทำภาพร่างความคิด (Sketch Idea) เพื่อเป็นต้นแบบ

2. นำผลจากการวิเคราะห์มาทำการสังเคราะห์ และประเมินจากการใช้หลักการศิลปะ ทศนธาตุทางทัศนศิลป์ เอกภาพที่ได้ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด

3. ทำการขยายแบบร่างที่คัดเลือกเป็นผลงานจริง

4. วิเคราะห์ผลงานที่สำเร็จแล้ว

5. สร้างสรรค์ผลงานชิ้นต่อไปโดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์ผลสำเร็จของงานสร้างสรรค์ ซึ่งจะคงสิ่งที่ได้รับผลดีและปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นข้อเสียให้เกิดการพัฒนาต่อ ๆ ไป

ผู้วิจัยได้ยึดหลักวิธีการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อเป็นเข็มทิศในการที่จะมุ่งไปหาเป้าหมายของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังที่ซูลูด นิมเสมอ (2553) กล่าวว่า ด้วยศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกความคิดหรือความงามซึ่งศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่ โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุอันอีกส่วนหนึ่ง เรียกอองค์ประกอบส่วนแรกว่า “รูปทรง (Form)” หรือ องค์ประกอบทาง “รูปธรรม” และเรียกส่วนหลังว่า “เนื้อหา (Content)” หรือองค์ประกอบทาง “นามธรรม” ดังนั้น องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะก็คือรูปทรงกับเนื้อหานั้นเอง และธีระ ปาลเปรม (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานสร้างสรรค์ว่า “เพื่อให้ผลงานนั้นผสมผสานกลมกลืน แสดงความเป็นเอกภาพ (Harmony-Unity) โดยการที่จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์มีความงาม แลดูน่าประทับใจได้นั้น ต้องแบ่งพินิจ คัดนึก ถึงความสำคัญทั้งภาพรวมและรายละเอียด พร้อมส่วนหลัก-ส่วนรอง หรือส่วนประธาน-ส่วนประกอบ (Principles-Subordinates) ให้เข้าใจอย่างแท้จริง พร้อมทั้งภาคส่วนความรู้ที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ เรื่องของหลักการและหรือทฤษฎีแห่งองค์ประกอบอันเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ

ผู้วิจัยได้นำรูปทรงและสัญลักษณ์ในวิถีชนบทต่าง ๆ ที่คัดเลือกไว้ โดยนำลักษณะของรูปร่าง-รูปทรง พื้นผิว ร่องรอย สี ตลอดจนวิธีการในการทำของวัสดุเหล่านั้นมาผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกภายในที่เป็นจินตนาการ การสร้างมโนภาพคร่าว ๆ ไว้ในความคิด แล้วจึงสร้างแบบร่างออกมาด้วยเครื่องมือวาดเขียน ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ (Semi Non-Figurative Form) เป็นหลัก กำหนดขอบเขตของรูปทรงหลักของผลงานแต่ละชิ้นเอาไว้ เช่น “รูปทรงกลม” ที่แทนค่าโลก หรือพื้นที่หรือพลังแรงกะเพื่อม ในผลงานชิ้นที่ 1-3 “ศรีษะชวานา” ในผลงานชิ้นที่ 4 “เสียม” ผลงานชิ้นที่ 5 “ไซ” ผลงานชิ้นที่ 6 และ “ข้อง” ผลงานชิ้นที่ 7 ผู้วิจัยแสดงรายละเอียดของการสร้างสรรค์จิตรกรรมชิ้นที่ 7 ดังนี้

1. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย

1.1 แผ่นไม้อัด ความหนา 4 มม.

1.2 ดินเผารูปทรงกลม โดยใช้ดินเหนียวบ้านหม้อ ปั้นเป็นรูปทรงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ตากจนแห้งสนิท แล้วนำไปเผาเตาฟืน เมื่อเผาจนสุกแล้วจะได้สี ส้ม ขาวนวล และดำปนกัน

1.3 ดินเผาปั้นเป็นรูปทรงมนุษย์ รูปทรงแผ่นแบนกลม หรือ รูปทรงสี่เหลี่ยมแบน ฯลฯ โดยใช้ดินเหนียวบ้านหม้อ ปั้นเป็นรูปทรงนั้น ขนาดเล็กมใหญ่ผสมกัน แต่ไม่เกินฝ่ามือ ตากจนแห้งสนิท แล้วนำไปเผาเตาฟืน เมื่อเผาจนสุกแล้วจะได้สี ส้ม ขาวนวล และดำปนกัน

1.4 ดินเหนียวผสมน้ำ การราเท็กซ์ แกลบ ฟางข้าวป่น คนให้เป็นเนื้อเดียวกันให้ได้เนื้อที่มีลักษณะชั้นเหลว

1.5 กระดาษทิชชู แช่น้ำทิ้งไว้จนเปื่อยยุ่ย นำมาผสมกาว สีน้ำตาลเล็กน้อย คนให้เข้ากัน ให้มีลักษณะชั้นเหลว

1.6 เส้นไม้ไผ่เหลายาวแบบหยาบ ๆ

1.7 เส้นใยไหม ใยฝ้าย สีขาวและดำ

1.8 ไม้พายเรือ

2. วิธีการสร้างรูป มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 นำแผ่นไม้อัด ตัดให้ได้รูปทรงช่อง 2 แผ่น เท่า ๆ กัน แล้วนำมาวางซ้อนกันให้รูปทรงที่อยู่ด้านบนอยู่ด้านหลัง

2.2 สานไม้ไผ่ ลายขัดตะ 1 แผ่น แล้วตัดให้ได้รูปทรงช่อง สานเส้นใยไหมและฝ้ายสลับไปมา ให้ซ้อนกันกับตาไม้ไผ่สาน

2.3 นำไม้พายมาสอดใส่ตรงส่วนของใยฝ้ายและไหม บนแผงไม้ไผ่สาน แล้วนำดินเหนียวที่ผสมไว้แล้วอัดเข้าไป ขณะเดียวกันก็วางรูปทรงสัญลักษณ์ย่อย ๆ ที่เตรียมไว้ก่อนหน้านี้ เช่น ดินเผา รูปทรงมนุษย์ รูปทรงแผ่นแบนกลม หรือ รูปทรงสี่เหลี่ยมแบน ฯลฯ กดให้รูปทรงเหล่านั้นให้จมลง เพื่อให้วัสดุติดกันแน่น อัดดินเสริมสับช่อง

2.4 เทวัสดุที่ได้จากการย่อยกระดาษทิชชูให้เปื่อยยุ่ยผสมกาวลาเท็กซ์ ลงไปให้เต็มพื้นที่รูปทรงช่องที่อยู่ด้านหลัง เคลือบให้เรียบหน้าเสมอกันประมาณ 1 ซม.

2.5 นำดินเผารูปทรงกลมมาติดกับวัสดุที่ได้จากทิชชูผสมกาว ติดให้เรียงกันเป็นแถว และสลับสีเพื่อให้ได้สีสม่ำเสมอ

2.6 แต่งขอบรูปทรงให้เรียบร้อย รอยนแห้งสนิท แล้วจึงนำมาติดตั้งบนฝาผนัง

รายละเอียดในผลงาน

ภาพที่ 3.1 ในรายละเอียดผลงาน (1)

ภาพที่ 3.2 ในรายละเอียดผลงาน (2)

ภาพที่ 3.3 ในรายละเอียดผลงาน (3)

ภาพที่ 3.4 ในรายละเอียดผลงาน (4)

ผลงานสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASarakham UNIVERSITY
ภาพที่ 3.5 ภาพผลงานสำเร็จ

การนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

การนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ เป็นหนึ่งที่เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ และได้วางแผนงานในการจัดนิทรรศการ โดยมีการออกแบบโครงสร้างใหญ่ของชั้นตอน มีดังนี้

1. การเลือกสถานที่หอศิลป์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน

สถานที่หอศิลป์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ที่คัดเลือกไว้ คือ หอศิลป์ช่อพะยอม ซึ่งตั้งอยู่ที่ ชั้น 3 อาคารศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาคาร 36 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นหอศิลป์ที่ดำริโดยอธิการบดีขณะนั้น รองศาสตราจารย์ ดร. สมเจตน์ ภูศรี เมื่อครั้งมีการออกแบบการก่อสร้างอาคารนี้ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2553 หอศิลป์แห่งนี้แล้วเสร็จและเริ่มใช้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ 1 ชุด ให้ใช้เป็นห้อง

นิทรรศการสำหรับเผยแพร่ผลงานด้านศิลปะ แก่บุคลากร นักศึกษา และประชาชนทั่วไป มีระเบียบการใช้สอยหลัก ๆ คือ ให้ใช้จัดนิทรรศการด้านศิลปะทั้งศิลปะแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ มีครุภัณฑ์ประกอบครบครัน เช่น บอร์ดถาวร บอร์ดกึ่งถาวร แท่นวางผลงาน 3 มิติ ไฟส่องผลงานเฉพาะจุด ดังนั้นการเลือกหอศิลป์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน เป็นหอศิลป์ช้อปปิ้ง จึงมีความเหมาะสมเหตุผลพอสมควร

2. การดำเนินงานการจัดนิทรรศการ

การดำเนินงานการจัดนิทรรศการนั้น เป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะในการดำเนินการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดตั้งคณะทำงาน

2.1 คณะกรรมการดำเนินงานจัดนิทรรศการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดคณะกรรมการให้อยู่ในรูปของคณะกรรมการดำเนินงานจัดนิทรรศการขึ้น เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1.1 คณะกรรมการที่ปรึกษา

มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่คณะผู้วิจัย ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น หัวหน้าสูงสุดของหน่วยงาน หัวหน้าสูงสุดของคณะวิชา หัวหน้าสูงสุดของงานฝ่ายวิจัย หัวหน้าสูงสุดส่วนราชการฝ่ายปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

2.1.2 คณะกรรมการอำนวยการ

มีหน้าที่ให้ประสานทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยหัวหน้านักวิจัย นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย เป็นต้น

2.1.3 คณะกรรมการฝ่ายออกแบบนิทรรศการและสิ่งพิมพ์

มีหน้าที่ออกแบบผังนิทรรศการ การติดตั้งผลงานจิตรกรรมตลอดจนส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ การออกแบบสิ่งพิมพ์ที่ใช้ประกอบงาน เช่น สุลีบัตร แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ บัตรเชิญ ฯลฯ ประกอบไปด้วยนักออกแบบนิทรรศการ นักออกแบบกราฟิกที่เชี่ยวชาญ เป็นต้น

2.1.4 คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

มีหน้าที่ดำเนินประชาสัมพันธ์ ทำหนังสือเชิญและจัดส่งเอกสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย ประกอบไปด้วยนักการประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่สารบรรณ เป็นต้น

2.1.5 คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ

มีหน้าที่ดำเนินรายการในพิธีเปิดนิทรรศการ พิธีเปิดการบรรยาย ดำเนินรายการบรรยาย ประกอบไปด้วยโฆษก พิธีกรที่มีความรู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.1.6 คณะกรรมการฝ่ายบันทึกภาพ

มีหน้าที่บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกรวบรวมไฟล์ภาพ ประกอบไปด้วยนักถ่ายภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวที่เชี่ยวชาญ

2.1.7 คณะกรรมการฝ่ายแสง เสียง

มีหน้าที่จัดแสงสว่าง จัด/ควบคุมเครื่องเสียงที่ใช้ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการจัดนิทรรศการ เช่น พิธีเปิดนิทรรศการ ช่วงการบรรยาย ช่วงขมนิทรรศการ ประกอบไปด้วยนักออกแบบแสงที่เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่งานโสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

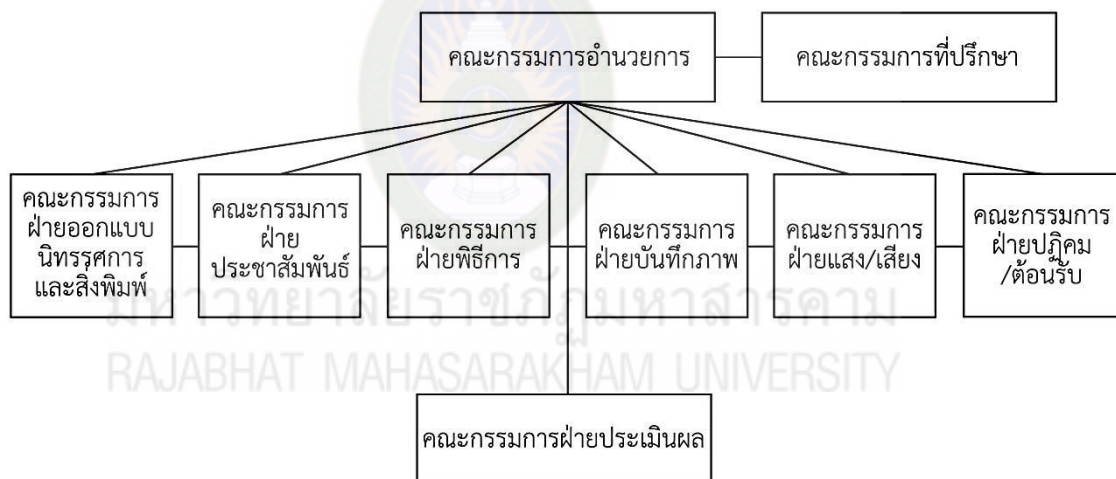
2.1.8 คณะกรรมการฝ่ายปฏิคม/ต้อนรับ

มีหน้าที่จัดรายการอาหารว่าง จัดสถานที่ว่างให้เหมาะสม การเสิร์ฟอาหาร และต้อนรับกลุ่มเป้าหมายที่มาชมงาน ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ต้อนรับ นักจัดอาหาร

2.1.9 คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

มีหน้าที่ออกแบบเครื่องมือการประเมิน การแจกแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลประเมิน ประกอบไปด้วยนักวิจัย เจ้าหน้าที่แจกเอกสาร เป็นต้น

คณะกรรมการดำเนินงานจัดนิทรรศการ ได้แสดงผังการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 3.6 ภาพแสดงผังการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานจัดนิทรรศการ

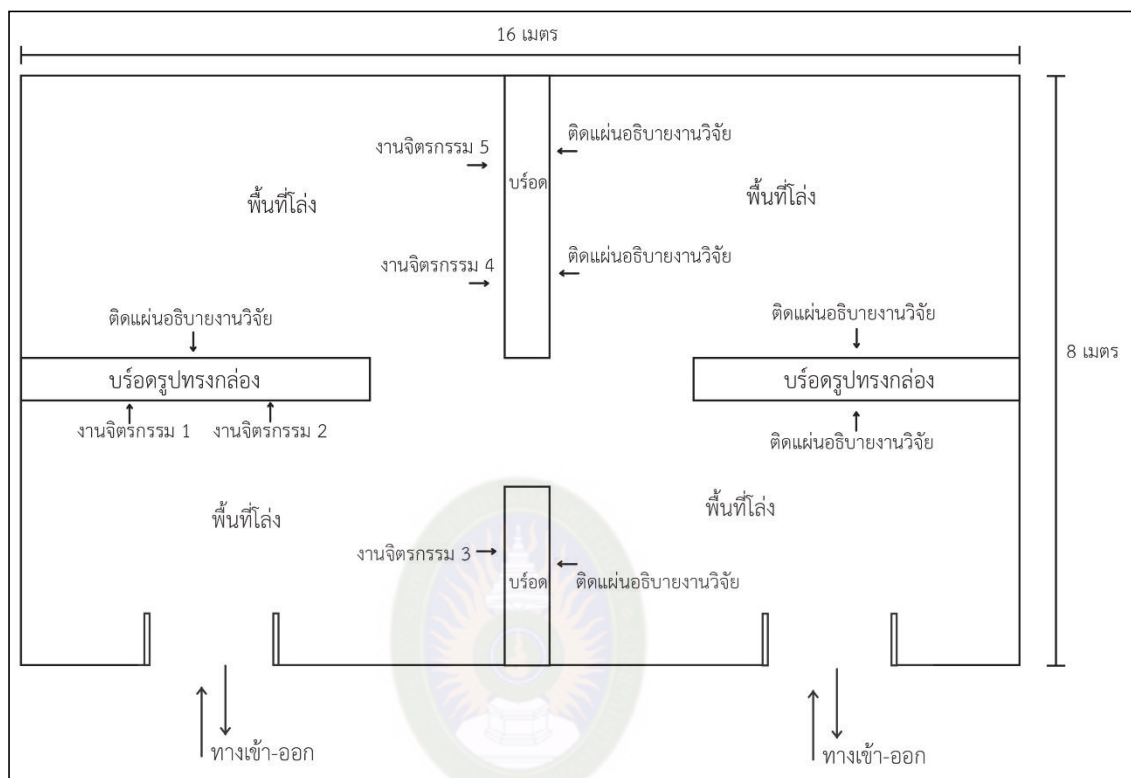
2.2 การออกแบบผังนิทรรศการ

การออกแบบผังนิทรรศการ เป็นการนำข้อมูลจากการวิจัยแล้วมากำหนดเป้าหมายของการจัดนิทรรศการ ดังนี้

2.2.1 เพื่อให้ผู้ดู/กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในผลงานวิจัยโดยการขมนิทรรศการ ซึ่งจะแสดงกระบวนการเชิงวิชาการให้เห็นโดยสรุป

2.2.2 เพื่อให้ผู้ดู/กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงสุนทรียรสในการชมผลงานจิตรกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญ ให้มากที่สุด

เมื่อได้ทำการกำหนดเป้าหมายของการจัดนิทรรศการชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบภาพร่างของนิทรรศการขึ้นมาโดยมีผลสรุป ดังนี้

ภาพที่ 3.7 ภาพแสดงผังห้องนิทรรศการ

2.3 การออกแบบสิ่งพิมพ์

การออกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ ผู้วิจัยได้นำเป้าหมายของจัดนิทรรศการมาเป็นมาข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.3.1 แผ่นป้ายนิลบอร์ดประชาสัมพันธ์

ออกแบบให้ได้ผลตามหลักวิชาการทางนิเทศศิลป์เป็นหลัก ในนิลบอร์ดประชาสัมพันธ์ควรมีให้ครบถ้วน เช่น สถานที่ติดตั้งแผ่นนิลบอร์ดกับระยะเวลาการมองเห็นของคนมองขนาดของนิลบอร์ด ข้อความสำคัญเกี่ยวข้อง ความลงตัวระหว่างความงามกับการสื่อสาร เป็นต้น

2.3.2 สูจิบัตร

สูจิบัตรเป็นสิ่งสำคัญมากในการจัดนิทรรศการของศิลปะ เพราะจะเป็นสิ่งอธิบายผลงานในนิทรรศการทั้งหมด ดังนั้นการจัดทำสูจิบัตรย่อมน่าจะมีโครงสร้างให้ชัดเจน ตรงประเด็นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในการจัดนิทรรศการ

โครงสร้างของสูจิบัตร โดยสรุปมีดังนี้

- 1) ปก บอกชื่อนิทรรศการ เจ้าของผลงานและวันเวลาสถานที่แสดงผลงาน
- 2) หน้าคำนิยม ควรเป็นคำนิยมที่มาจากผู้เชี่ยวชาญอาวุโสที่มีด้านจิตรกรรมหรือการสร้างสรรค์ศิลปะระดับชาติ/นานาชาติ
- 3) คำนำ อธิบายถึงเหตุผลที่มาวัตถุประสงค์ ขอบเขตผู้เกี่ยวข้องของการจัดนิทรรศการโดยย่อ
- 4) หน้าเนื้อหาของผลงาน โดยย่อ ประกอบด้วย
 - บทคัดย่อ
 - ที่มา
 - วัตถุประสงค์
 - ผลที่คาดว่าจะได้รับ
 - กระบวนการ
 - วิเคราะห์
 - สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
- 5) ภาพผลงานจิตรกรรมตามจำนวนที่แสดง
- 6) ประวัติผู้วิจัย

2.1.3.3 สิ่งพิมพ์ใช้สำหรับอธิบายการดำเนินงานวิจัย

การจัดนิทรรศการที่มีเป้าหมายให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้ความเข้าใจหลังจากการชมนิทรรศการแล้วนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้หลักการทางนิเทศศิลป์ในการออกแบบให้สื่อสารได้ดีที่สุด จึงได้ทำการสร้างสื่อดังกล่าวออกมาเป็นสิ่งพิมพ์ชนิดสติ๊กเกอร์พีวีซีติดฟิวเจอร์บอร์ด (Sticker PVC on Board) ซึ่งสิ่งพิมพ์ดังกล่าวจะมีค่าละเอียดของการพิมพ์สูงการพิมพ์บนไวเนลทั่วไปหลักการออกแบบจะเป็นการอธิบายเนื้อหาโดยย่อประกอบภาพถ่าย

และนอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการศึกษาความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับสุนทรียรสที่ได้รับ และความพึงพอใจของการจัดนิทรรศการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย
 - ผู้เข้าชมนิทรรศการประกอบด้วยประชาชนทั่วอายุระหว่าง ไม่น้อยกว่า 18 ปี 200 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
 - แบบสอบถาม
3. วิธีการเก็บข้อมูล
 - กรอกแบบสอบถาม
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - ข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการใช้ค่าร้อยละ

- ข้อมูลแสดงความพึงพอใจ, ความรู้สึกทางสุนทรียภาพ ความคิดเห็น ความรู้ความเข้าใจ ความพึงพอใจและการนำความรู้ไปใช้ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเรียงลำดับ

- คำถามที่เป็นปลายเปิดจากการสังเกต การสัมภาษณ์ ได้นำข้อความที่มีความเรียง คล้ายกันมาสรุปตามลำดับของความถี่

5. เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลจากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 - 5.00	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิจัย

โครงการวิจัย จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ 1) เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” 2) เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท และ 3) เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ โดยมีผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท”

ผู้วิจัยได้สรุปจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสสภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิตในถิ่นกำเนิด จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ติงามของคนชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอรับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากภาคเอกสาร ภาคสนาม และ พบว่า สิ่งทีกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งดังกล่าวข้างต้น คือ เครื่องมือการหากินเพื่อดำรงชีวิต งานหัตถกรรม ผู้คน วิธีการบางอย่างในการก่อสร้าง ฯลฯ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันติงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสสัจจริง ๆ ในขณะที่ศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปในมโนสำนึกขึ้นมา จากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ได้คร่าว ๆ คือ

1. เครื่องมือการหากินหรือเครื่องมือการสร้างอาหารเพื่อการดำรงชีวิต
2. งานหัตถกรรม งานจักสาน
3. ชาวนา ชาวบ้าน
4. วิธีการทางภูมิปัญญา

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันติงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสสัจจริง ๆ ในขณะที่ศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปในมโนสำนึกขึ้นมา จากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ดังนี้

1. รูปทรงกลม สัญลักษณ์ “รูปทรงกลม” ที่ นัยทางรูปทรงกลม มีความแตกต่างจากรูปสี่เหลี่ยมมาวางกลมมืออยู่รอบ ๆ ตัวเราในธรรมชาติ เพราะความสัมพันธ์ของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลก มีการเชื่อมโยงจักรวาลหรือท้องฟ้า

2. บุคคลและรูปร่างศีรษะชานาสมงอบ มีที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ดังนี้ คือ ผู้วิจัยจะมีภาพจำเกี่ยวกับบุคคลที่สวมงอบ มีรูปร่างกำยำ ผิวกร้านแดด คือ ชานาหรือเกษตรกร สัญญาของบุคคลที่แสดงออกทางบุคลิก การแต่งกาย ผิวพรรณ จึงเป็นเหตุของที่มาของการนำ รูปและสัญลักษณ์ มาใช้ในการสร้างสรรค์

3. ไชและซ้อง

“ไช” เป็นคำนาม หมายถึง ไช คือ เครื่องมือในการจับปลาชนิดหนึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาของคนไทยชนิดหนึ่ง

“ซ้อง” เป็นภาชนะสานชนิดหนึ่งสำหรับใส่ปลา ปู กุ้ง หอย กบ เขียด

4. เสียม มีบทบาทสำคัญในงานด้านการเกษตรทุกชนิด จึงพูดได้ว่าเสียมเป็นเครื่องมือการเกษตร

5. เคียว เป็นเครื่องมือทางการเกษตรชนิดหนึ่งใช้สำหรับเก็บเกี่ยวพืชผลประเภทข้าวและธัญพืช

6. ดิน เป็น ชื่อธาตุอย่างหนึ่งในธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ, วัตถุประสงค์บนพื้นโลกเกิดจากการย่อยสลายของหินและอินทรีย์วัตถุ ใช้สำหรับเพาะปลูกหรือปั้นสิ่งต่าง ๆ

7. เครื่องจักสานไม้ไผ่ หมายถึง ผลงานหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาสอนงประกอบชิ้นต่าง ๆ ทำด้วยไม้ไผ่สาน

8. งานทอผ้า เป็นงานศิลปะและหัตถกรรมหรืองานฝีมืออย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นผืนผ้า การทอผ้าด้วยมือก็ยังเป็นศิลปะที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมเสมอมา

ผลการสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท

ผู้วิจัยได้ลำดับผลงานเป็นพัฒนาการจำนวน 7 ชิ้น ดังรายละเอียดการวิเคราะห์ผลงานทุกระยะดังต่อไปนี้

1. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 1 นี้ ผู้วิจัย ได้มีมโนภาพหรือจินตนาการถึงพื้นที่ที่เป็นรูปทรงกลม ที่ให้ความหมายโดยตรง คือ วงรอบ ความหมายแฝง คือ โลก พื้นที่ พลังงาน แรงกะเพื่อม ขยายบานออกจากจุดศูนย์กลาง โดยรูปทรงดังกล่าวจะเป็นรูปทรงหลักครอบคลุมรูปทรงรอง คือ เสียม และรูปทรงย่อย คือ รูปทรงมนุษย์ ความโดดเด่นของการสร้างสรรค์อีกอย่าง คือ สีที่ได้ที่มาจากสีของดินทรายที่เป็นลักษณะดินทั่วไปของภาคอีสาน การจัดภาพจะให้รูปทรงเสียมที่เป็นวัสดุสำเร็จรูปอยู่ตรงกลาง มีอาการของพลังงานที่ดูไม่มีจุดจบจากเส้นที่เป็นรูปทรงมนุษย์นั้น วางต่อกันเรื่อย ๆ ในแบบรัศมีวงกลม

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้ภาพผลงานมีการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้หันไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของเกษตรกรกรรม ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยใช้แรงงานของน้ำมือมนุษย์ผ่านเครื่องมือธรรมดาพื้น ๆ เช่นเสียมที่ขุดดิน เพื่อพลิกดินให้พร้อมกระทำการเพาะปลูก การสื่อสารมุ่งให้เห็นถึงพลังของมนุษย์อันยิ่งใหญ่มหาศาล จากมือเล็กๆ สวมมือนั้นค่อย ๆ ขุดเจาะเพื่อดินจะได้ร่วมสุขขยายวงออกไปใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนพอที่จะได้เพาะปลูกพืชพันธุ์เอาไว้กินเพื่อยังชีพต่อมวลมนุษย์ต่อไป ในการสร้างสรรค์ได้พบปัญหาย่อยที่เกิดขึ้นในผลงาน ดังนี้

1.1 รูปทรงมนุษย์ที่ปั้นเป็นดินเผา แสดงลักษณะท่าทางกำลังพนมมือนั้น เบื้องต้นผู้วิจัยต้องการสื่ออารมณ์ของการเคารพต่อพื้นดิน แต่ผลลัพธ์กลับทำให้ไม่แสดงความเป็นเอกภาพทางความคิดของการแสดงพลังการเกษตรกรรม

1.2 ความมีระเบียบของขอบรอบรูป (Out Line) ทำให้งานดูแข็ง ควรปล่อยให้มีความว่างเพื่อแสดงความเป็นท้องถิ่น

ภาพที่ 4.1 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1 เทคนิคสื่อผสม ขนาด 120 X 120 ซม.

2. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 2

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปทรงกลม เช่น เต็ม โดยรูปทรงกลมให้ความหมายโดยตรง คือ วงรอบ ความหมายแฝง คือ โลก พื้นที่ พลังงาน แรงกะเพื่อม ขยายบานออก จากจุดศูนย์กลาง โดยรูปทรงดังกล่าวจะเป็นรูปทรงที่เป็นตัวยึดของรูปทรงเคียวที่เป็นรูปทรงเด่น มีการใช้เคียว 2 แบบ คือ เคียวที่เป็นวัสดุจริง และเคียวที่ปั้นเป็นดินเผา ความโดดเด่นของการสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากชิ้นที่แล้ว คือ การใช้ดินเหนียวที่มีส่วนผสมของเศษฟางข้าว แกลบ ชี้เลื่อย และกาบราเท็กซ์ มีการอัดลงในโครงสร้างไม้ไผ่สานหลวม ๆ เว้นช่องว่างประปราย การจัดภาพจะให้รูปทรงเคียว 4 อันซึ่งเป็นวัสดุสำเร็จรูป วางไว้ 4 ทิศ และวางดินเผารูปเคียววางซ้อนจนเป็นวงกลม หันไปทางเดียวกัน

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

ผลงานชิ้นที่ 2 มีเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของเกษตรกร “การเกี่ยวข้าว” ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยใช้แรงงานของน้ำมือมนุษย์ผ่านเครื่องมือธรรมดาพื้น ๆ เช่น เต็ม แต่ได้ใช้เครื่องมือ “เคียว” เกี่ยวข้าว ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของการเกี่ยวเกี่ยว การสื่อสารมุ่งให้เห็นถึงพลังของมนุษย์อันยิ่งใหญ่มหาศาล จากมือเล็กๆ สองมือนั้นค่อย ๆ เกี่ยวรวงข้าวจากกอที่ละรวง ทีละรวง ใช้รูปทรงกลมแทนค่า ขยายวงออกไปใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนพอที่จะได้เพาะปลูกพืชพันธุ์เอาไว้กินเพื่อยังชีพต่อมวลมนุษย์ต่อไป ในการสร้างสรรค์ได้พบปัญหาย่อยที่เกิดขึ้นในผลงาน ดังนี้

1.1 รูปทรงเคียวที่ทำมาจากดินเผา มีการแตกร้าว เนื่องจาก เคียวเป็นรูปทรงที่แบน เมื่อมีการปั้นเพื่อเลียนแบบให้เหมือนจริง จึงแตกหักง่าย นอกจากรูปทรงที่แบนเล็กแล้ว กระบวนการทางดินเผา ซึ่งเน้นให้เกิดสีตามที่คาดการณ์ ไม่ได้ใช้แบบกระบวนการเผาแกร่ง ดินดังกล่าวจึงแตกหักง่าย แต่โดยรวมแล้วไม่มีผลเสียหายมากนัก

1.2 การปล่อยให้ขอบรอบรูป (Out Line) ไม่คมชัดเหมือนชิ้นที่แล้ว ทำให้งานดูเป็นอิสระขึ้น

1.3 การใช้เชือกในลอนสีแดงที่เป็นของใหม่ ทำให้ผลงานขาดอรรถรสในเรื่องพื้นบ้าน ท้องถิ่นไปบ้าง

ภาพที่ 4.2 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 2 ขนาด 120 X 120 ซม.

3. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 3

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้มีมโนภาพหรือจินตนาการถึงพื้นที่ที่เป็นรูปทรงกลม เช่นเดิมเหมือนกับชิ้นที่ 1 และ 2 โดยรูปทรงดังกล่าวจะเป็นรูปทรงที่เป็นตัวยึดของรูปทรงเคียวที่เป็นรูปทรงเด่น แต่มีการนำมาใช้เพียงแค่ 2 อัน โดยใช้เคียวที่เป็นวัสดุจริง และเคียวที่ปั้นเป็นดินเผา ความโดดเด่นของการสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากชิ้นที่แล้ว คือ การผสมผสานรูปทรงสัญลักษณ์ของชิ้นที่ 1 และชิ้นที่ 2 แต่จัดภาพโดยให้รูปทรงเคียว 2 อัน วางในลักษณะกอดเกี่ยวกัน และวางรูปทรงคน ในลักษณะหมุนวนออกจากศูนย์กลาง เพื่อสื่อถึงตรากตรำการทำงานที่เป็นวัฏจักรไม่จบสิ้น

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

ผลงานชิ้นที่ 3 นี้ มีเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของเกษตรกร “การเกี่ยวข้าว” คล้ายกับชิ้นที่ 2 ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยการใช้แรงงานของน้ำมือมนุษย์ผ่านเครื่องมือธรรมดาพื้น ๆ เช่นเดิม แต่ได้ใช้รูปทรง “คน” ที่ทำจากดินเผา การสื่อสารมุ่งให้เห็นถึงพลังของมนุษย์อันยิ่งใหญ่มหาศาลที่สร้างสรรค์อาหารจากมือ แต่อย่างไรก็แล้วแต่ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ ได้พบปัญหาย่อยที่เกิดขึ้นในผลงาน ดังนี้

1.1 การให้สีของดินที่เข้มเกินไป ส่งผลให้รูปทรงที่เป็นประธานและรูปทรงรองไม่เด่นชัดนัก

1.2 สีของดินเผาจากรูปทรงคนดูคล้ายกันเกินไป ให้ความรู้สึกถึงความเศร้ามากกว่า

ภาพที่ 4.3 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 3 ขนาด 120 X 120 ซม.

4. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 4 นี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปทรงบุคคล “ชาวนา” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของผู้ใช้แรงงานรวมทั้งแรงใจในการผลิตสรรพอาหาร เลี้ยงคน โดยเลือกเน้นรูปร่างของศรีษะโดด ๆ สวมงอบ สร้างรูปทรงให้เด่นชัด ด้วยการคัดเฉพาะเส้นรอบนอกของรูปทรงนั้น มีการสร้างรูปทรงหูจากไม้เนื้อแข็งแกะสลัก และมีการปั้นดินเผาเป็นรูปทรงกลมเล็ก ๆ เผาให้สีต่างกันตามธรรมชาติของแรงไฟจากฟืน เช่น สีส้ม สีขาวนวล และสีดำ

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

ผลงานชิ้นที่ 4 นี้ มีเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นถึงความสำคัญของตัวบุคคล ที่มีการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยอาชีพเกษตรกรรม เป็นบุคคลที่ยึดมั่นจากคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบทอดการเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน มีความมั่นคง มีระบบระเบียบแบบแผนในการทำงาน เชื่อมมั่นในตัวเอง การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ ได้พบปัญหาย่อย ๆ ที่เกิดขึ้นในผลงานดังนี้

- รูปทรงงอบแป้ปีกแคบเกินไป และด้านบนไม่น่าจะมีปลานแหลมขึ้น ทำให้แสดงรูปลักษณะของงอบออกมาได้ไม่ดี

ภาพที่ 4.4 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4 ขนาด 147 X 153 ซม.

5. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 5 นี้ ผู้วิจัย ได้ใช้รูปทรงกลม 3 รูปมาวางซ้อนกัน ที่ให้ความหมายโดยตรงของรูปทรงกลม คือ วงรอบ ความหมายแฝง คือ โลก พื้นที่ พลังงาน แรงกะเพื่อม ขยายบาน ออกจากจุดศูนย์กลาง โดยรูปทรงที่ซ้อนกัน ผู้วิจัยได้นำ “เสียม” ที่มีความหมายตรง คือ เครื่องมือที่ใช้ขุดดินเพื่อการเพาะปลูก ความหมายแฝง คือ เครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดอาหาร มีรูปทรงย่อย คือรูปทรงมนุษย์ขนาดเล็ก ไม่เกิน 3 นิ้ว แสดงท่าทางเคลื่อนไหว รูปทรงกลมที่ปั้นดินเผา ผลที่ได้และปัญหาที่พบมีดังนี้

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้ภาพผลงานมีการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้หันไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของเกษตรกร ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยการใช้แรงงานของน้ำมือมนุษย์ผ่านเครื่องมือธรรมดาพื้น ๆ เช่น “เสียมที่ใช้ขุดดิน” เสียมเป็นเครื่องมือที่ใช้พลิกดินให้พร้อมกระทำการเพาะปลูก การสื่อสารมุ่งให้เห็นถึงพลังของมนุษย์อันยิ่งใหญ่มหาศาล จากมือเล็กๆ สองมือนั้นค่อย ๆ ขุด

เจาะเพื่อดินจะได้ร่วนซุย ขยายวงออกไปใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนพอที่จะได้เพาะปลูกพืชพันธุ์เอาไว้อีกหนึ่งปีเพื่อยังชีพต่อมวลมนุษยชาติต่อไป ในการสร้างสรรค์ได้พบปัญหาย่อยที่เกิดขึ้นในผลงาน ดังนี้

1.1 เส้นผ่าศูนย์กลางของรูปทรงวงกลมที่อยู่ตรงกลาง มีเส้นไม้ไผ่เหลาไขว้กันไว้ 3 เส้น ทำให้เกิดความรู้สึกขัดกับเส้นของเส้นใยฝ้าย

1.2 รูปทรงที่อยู่ตรงกลางแสดงความแตกต่างทางทัศนธาตุมากเกินไป

ภาพที่ 4.5 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5 ขนาด 142 X 208 ซม.

6. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 6

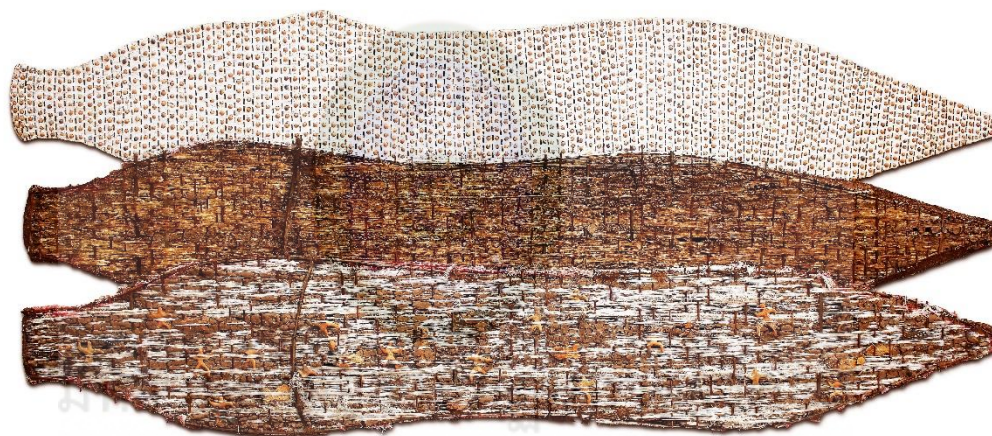
ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 6 นี้ ผู้วิจัย ได้ใช้รูปทรง “ไซ” เป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของการทำมาหากินทางน้ำ มีความหมายตรง คือ ใช้ดักจับปลา ความหมายแฝง คือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้วิจัยได้นำรูปทรงดังกล่าว มาจัดวางซ้อนกันในรูปแบบหลักการทางศิลปะ “การซ้ำ” โดยนำรูปทรงไซ 3 รูปทรง มาวางเรียงขึ้นจากบนมาล่าง ในลักษณะเหลื่อมกัน และใช้หลักการดุลยภาพแบบสมมาตร (Symmetrical Balance) มีการวางสีที่เกิดจากสีจริงของวัสดุจริงโดยให้สีน้ำตาลเข้มอยู่ตรงกลาง สีอ่อนวางไว้ด้านบนและล่าง มีการรวมวิธีการทางจิตรกรรมสี่ผสม ทั้ง 3 แบบเข้าด้วยกัน คือ การตีรูปทรงกลมดินเผาเรียงกัน การสานกันของไม้ไผ่ เชือก ด้าย ตีรูปทรงคนดินขนาดเล็ก และการอัดดินเหนียวที่มีส่วนผสมของฟางข้าว เศษหญ้า แกลบ และกาวลาเท็กซ์

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้ภาพผลงานมีการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชนบทอีสาน ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยการจับปลา ด้วยภูมิศาสตร์ที่มีแม่น้ำสายใหญ่ รวมถึงห้วยหนองคลองบึง ผู้วิจัยจึงได้ใช้สัญลักษณ์ “ไซ” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการดักจับปลา นอกจากนี้ “ไซ” ยังใช้เป็นสัญลักษณ์ของความมงคล มักพบเจอในพิธีกรรมการยกเสาเอกเสาเรือนก็มี หรือแม้แต่นำมาห้อยแขวนเพื่อเป็นเครื่องรางการทำมาหากินของคนอีสาน ในการสร้างสรรค์ได้พบปัญหาย่อยที่เกิดขึ้นในผลงาน ดังนี้

1.1 เส้น 2 เส้นของไม้ไผ่ที่วางอยู่ด้านซ้ายของไซอันกลาง กับไซอันล่าง ไม้ผสมเหตุสมผลของที่มาที่ไป

1.2 ปากไซควรบานออกให้มากกว่านี้

ภาพที่ 4.6 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 6 ขนาด 100 X 240 ซม.

7. จิตรกรรม รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 7

ในผลงานจิตรกรรมชิ้นที่ 7 นี้ ผู้วิจัย ได้เลือกสัญลักษณ์ ภาพชนะบรรจุน้ำ “ช่อง” ใช้เก็บ/บรรจุน้ำ ความหมายแฝง คือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้วิจัยได้นำรูปทรงดังกล่าว มาจัดวางซ้อนกันในแบบหลักการทางศิลปะ “การซ้ำ” โดยนำรูปทรงช่อง 2 รูปทรง มาวางซ้อนจากบนมาล่าง ในลักษณะเหลื่อมกัน และใช้หลักการดุลยภาพแบบสมมาตร (Symmetrical Balance) มีการวางสีที่เกิดจากสีจริงของวัสดุจริงโดยให้สีน้ำตาลเข้มซึ่งเป็นจุดเด่นวางอยู่ตรงกลางไปถึงล่าง มีการรวมวิธีการทางจิตรกรรมสื่อผสม ทั้ง 3 แบบเข้าด้วยกัน คือ การนำวัสดุสำเร็จรูป (Ready Made) มาใช้ การติดรูปทรงกลมดินเผาเรียงกัน การสานกันของไม้ไผ่ เชือก ด้าย ติดดินเผารูปทรงคน/รูปทรงอิสระอื่น ๆ ที่มีที่มาจากเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ขนาดเล็ก ๆ และกรรมวิธีการอัดดินเหนียวที่มีส่วนผสมของฟางข้าว เศษหญ้า แกลบ และกาวลาเท็กซ์

ผลที่ได้และปัญหาที่พบ มีดังนี้

จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ให้ภาพผลงานมีการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกให้เห็นไปในทางการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชนบทอีสาน ที่มีวัฒนธรรมการทำกินโดยการจับปลา แบบเดียวกับ ชิ่นที่แล้ว ชิ่นนี้ผู้วิจัยจึงได้ใช้สัญลักษณ์ “ข้อง” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรจุปลา สัตว์น้ำ นอกจากนี้ “ข้อง” ยังใช้เป็นสัญลักษณ์ของความมงคล มักพบเจอการนำไปทำเป็นเครื่องรางของการทำมาหากินของคนอีสาน ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชิ่นนี้ แทบไม่พบปัญหาในการสร้างสรรค์ จัดว่า มีความสมบูรณ์อยู่มาก

ภาพที่ 4.7 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 7 ขนาด 100 X 163 ซม.

ผลการนำเสนอผลงานผลงานจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นสู่สาธารณชนด้วยรูปแบบนิทรรศการ

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมผลงานสร้างสรรค์ ตลอดจนแสดงรายละเอียดของการวิจัย แสดงเป็นนิทรรศการ ดังนี้

การเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ ณ หอศิลป์ช่อพะยอม อาคารศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 13 กันยายน – 15 ตุลาคม 2561

ภาพที่ 4.8 กลุ่มเป้าหมาย ให้ความสนใจเข้าร่วมพิธีเปิดนิทรรศการ

ภาพที่ 4.9 อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รศ.ดร.นิรุฒ ถึงนาค ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดนิทรรศการ

ภาพที่ 4.10 คณะผู้บริหารให้ความสนใจเข้าร่วมชมนิทรรศการ

ภาพที่ 4.11 ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

ภาพที่ 4.12 ส่วนหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ในนิทรรศการ

ภาพที่ 4.13 อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม รศ.ดร.นิรุฒ ถึงนาค ให้เกียรติเยี่ยมชมผลงาน
อย่างสนใจ

ภาพที่ 4.14 ป้ายหน้าห้องนิทรรศการ

ภาพที่ 4.115 อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมาศึกษาดูงาน

ภาพที่ 4.16 อาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มาศึกษาดูงาน

ภาพที่ 4.17 นักวิจัยกำลังให้การสัมภาษณ์แก่อาจารย์และนักศึกษาภายนอก

ภาพที่ 4.18 อธิการบดีชมผลงานในนิทรรศการอย่างสนใจในเทคนิควิธีการ

ภาพที่ 4.19 อธิการบดีและผู้บริหารชมผลงานในนิทรรศการ

ภาพที่ 4.20 นักวิจัยและผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 4.21 ศิลปินระดับชาติมาชมผลงานสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบนิทรรศการ โดยมีการดำเนินไปตามแผนทุก
ประการ และได้ทำการประเมิน 2 ส่วนในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ คือ

1. ความพึงพอใจ การจัดนิทรรศการ ดังนี้

ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 100 คนวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานะกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้เข้าตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
นักเรียน	10	10
นักศึกษา	50	50
ครูและอาจารย์	18	18
นักวิชาการ	2	2
ประชาชนทั่วไป	20	20
รวม	100	100

จากตารางที่ 1 จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการจำแนกตามอาชีพได้ดังนี้ คือ นักเรียนคิดเป็น
ร้อยละ 10 นักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 50 ครูและอาจารย์คิดเป็นร้อยละ 18 นักวิชาการคิดเป็นร้อย
ละ 2 ประชาชนทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 20

ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย

จากการแจกแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 100 คนวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของการจัดนิทรรศการ

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของการจัดนิทรรศการ

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
	5	4	3	2	1	
วันและเวลามีความเหมาะสม	80	15	5	0	0	4.75
สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	90	6	4	0	0	4.86
ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	85	14	1	0	0	4.99
การประชาสัมพันธ์	78	20	2	0	0	4.76
รูปแบบพิธีเปิด	92	7	1	0	0	4.91
อาหาร/เครื่องดื่ม	95	4	1	0	0	4.94
การแสดงก่อนพิธีเปิด	96	4	0	0	0	4.96

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
	5	4	3	2	1	
การจัดนิทรรศการโดยรวม	95	5	0	0	0	4.95
รวม						4.89

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.89 ลำดับที่ 1 คือ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.99 ลำดับที่ 2 การแสดงก่อนพิธีเปิด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.96 ลำดับที่ 3 การจัดนิทรรศการโดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.95 ลำดับที่ 4 อาหาร/เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.94 ลำดับที่ 5 คือ รูปแบบพิธีเปิด ค่าเฉลี่ย 4.91 ลำดับที่ 6 สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม อยู่ที่ 4.86 ลำดับที่ 7 การประชาสัมพันธ์ อยู่ที่ 4.76 และลำดับที่ 8 วันและเวลาที่มีความเหมาะสม 4.75 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น

- ควรมีเวลาประชาสัมพันธ์โครงการให้มากกว่านี้
- ควรมีผู้บรรยายภาพประจำ
- เสียงไมค์

2. การประเมินสุนทรียะ ในผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ดังนี้
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์โดย มีผลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความคิดเห็นทางสุนทรียะของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าชมนิทรรศการ ผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นทางสุนทรียะที่มีต่อผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ซึ่งผู้ศึกษาได้แจกแบบสอบถามให้กับผู้ที่เยี่ยมชมนิทรรศการ จำนวน 200 คน ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	83	41.50
หญิง	117	58.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 เป็นเพศชาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	55	27.50
21 - 30 ปี	75	37.50
31 - 40 ปี	30	15.00
41 - 50 ปี	25	12.50
51 - ปีขึ้นไป	15	7.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือมีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 มีระหว่างอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 น้อยที่สุด มีอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 และ ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	137	68.50
ข้าราชการ	8	4.00
พนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ	36	22.00
ลูกจ้าง	5	2.50
ธุรกิจส่วนตัว	12	6.00
อื่น ๆ	2	1.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 68.50 รองลงมาเป็นพนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.00 และน้อยที่สุด คือ อื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	129	64.50
ปริญญาตรี	26	13.00
ปริญญาโท	35	17.50
ปริญญาเอก	10	5.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ระดับปริญญาตรี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 และน้อยที่สุดคือระดับปริญญาเอก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 7

ตอนที่ 2 สุนทรียะที่มีต่อผลงาน จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทในนิทรรศการ

ความคิดเห็นทางสุนทรียะของผู้เข้าชมนิทรรศการผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความถี่และร้อยละ ผลปรากฏดังตารางที่ 5-15

ตารางที่ 7 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าชมนิทรรศการในเรื่องการตรงกับความหมายของแก่นเรื่อง

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1. ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการหมด 7 ชิ้น ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผลงานออกเป็น 3 กลุ่ม ท่านคิดว่าผลงานกลุ่มใดมีความหมายตรงกับแก่นเรื่องมากที่สุด		
1. รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1-3	79	39.50
2. รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4	39	19.50
3. รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5-7	82	41.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้เข้าชมนิทรรศการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5-7 มีความหมายตรงกับแก่นเรื่องมากที่สุด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมาคือ ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1-3 จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4 จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าขมนิทรรศการในเรื่องความพึงพอใจในผลงาน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
2. ท่านพึงพอใจส่วนใดในผลงานมากที่สุด		
1. รูปร่าง (Form) ประกอบด้วย วิธีการจัดองค์ประกอบศิลป์, รูปแบบรูปลักษณ์, เทคนิควิธีการทางสื่อผสม	40	20.00
2. เนื้อหา (Content) ประกอบด้วย แก่นเรื่อง, เรื่องราว, การผสมจินตนาการในผลงาน, อารมณ์, ความหมาย	32	16.00
3. ทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งรูปร่างและเนื้อหา	128	64.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้เข้าขมนิทรรศการมีความพึงพอใจในผลงานมากที่สุด คือ ทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งรูปร่างและเนื้อหา จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมาคือ รูปร่าง (Form) ประกอบด้วย วิธีการจัดองค์ประกอบศิลป์, รูปแบบรูปลักษณ์, เทคนิควิธีการทางสื่อผสม จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และน้อยที่สุดคือ เนื้อหา (Content) ประกอบด้วย แก่นเรื่อง, เรื่องราว, การผสมจินตนาการในผลงาน, อารมณ์, ความหมาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

ตารางที่ 9 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าขมนิทรรศการในเรื่องความรู้สึกเมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
3. เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้วท่านรู้สึกเช่นไร		
1. ภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชนบท	72	36.00
2. คิดถึงอดีต คิดถึงคนในครอบครัว	65	32.50
3. รักธรรมชาติ สนใจชีวิตแบบชนบท	63	31.50
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้เข้าขมนิทรรศการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกเมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ คือ รู้สึกเห็นใจชาวบ้าน/ชาวบ้าน มากที่สุด จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมา คือ มีความรู้สึกคิดถึงอดีต คิดถึงบรรพบุรุษ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 มีความรู้สึกรักธรรมชาติ สนใจชีวิตแบบชนบท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าขมนิทรรศการในเรื่องความรู้สึกถึงการใช้ชีวิตแบบพอเพียงเมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
4. ท่านรู้สึกได้ถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทหรือไม่ เมื่อได้ชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ		
1. รู้สึกได้มากที่สุด	109	54.50
2. รู้สึกได้มาก	82	41.00
3. รู้สึกได้ปานกลาง	9	4.50
4. รู้สึกได้น้อย	0	0.00
5. ไม่รู้สึกเลย	0	0.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้เข้าขมนิทรรศการมีความคิดเห็นว่ เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้วมีความรู้สึกถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ได้มากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมาคือ รู้สึกถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทได้มาก จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 รู้สึกถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทได้ปานกลาง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ และไม่มีผู้เข้าขมนิทรรศการคนใดแสดงความคิดเห็นว่เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้วรู้สึกถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทได้น้อยหรือไม่รู้สึกเลย

ตารางที่ 11 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าขมนิทรรศการในเรื่องคุณค่าของผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
5. ท่านคิดว่าผลงานจิตรกรรมนิทรรศการชุดนี้ให้คุณค่าด้านใดมากที่สุด		
1. คุณค่าทางรูปทรง	64	32.00
2. คุณค่าทางเรื่องราว	58	29.00
3. ให้คุณค่าทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งคุณค่าทางรูปทรงและคุณค่าทางเรื่องราว	78	39.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้เข้าขมนิทรรศการส่วนใหญ่ เมื่อขมนิทรรศการนี้แล้วมีความคิดเห็นว่ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการชุดนี้ ให้ทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งคุณค่าทางรูปทรงและคุณค่าทางเรื่องราว

มากที่สุด จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมาคือ ให้คุณค่า คุณค่าทางรูปทรง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และให้คุณค่าทางเรื่องราว จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ตามลำดับ ตารางที่ 12 ความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของผู้เข้าชมนิทรรศการในเรื่องการสรรค์สร้างผลงาน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
6. ท่านอยากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปมากน้อยเพียงใด		
1. มากที่สุด	119	59.50
2. มาก	78	39.00
3. ปานกลาง	3	1.50
4. น้อย	0	0.00
5. ไม่ต้องทำต่อ	0	0.00
รวม	200	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้เข้าชมนิทรรศการ อยากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปมากที่สุด จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 รองลงมาคืออยู่ในระดับมาก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 และน้อยที่สุดคือระดับปานกลาง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 และไม่มีผู้เข้าชมนิทรรศการคนใดมีความคิดเห็นว่ายากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปในระดับน้อย หรือไม่ต้องทำต่อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น

- 10.1 ควรแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสร้างสรรค์ให้มากกว่านี้
- 10.2 ผลงานไม่คงทนถาวร
- 10.3 เป็นงานศิลปะเฉพาะตัวที่เป็นอัตลักษณ์ของคนหนึ่งของประเทศ
- 10.4 ควรเก็บผลงานในพิพิธภัณฑ์
- 10.5 งานบางส่วนในนิทรรศการไม่ปรากฏในสูจิบัตร

สรุปผล

ผู้เข้าชมนิทรรศการ 200 คน มีความคิดเห็นทางสุนทรียะเมื่อเข้าชมนิทรรศการ ผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท สรุปผล ดังนี้

1. ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1-3 มีความหมายตรงกับแก่นเรื่องมากที่สุด
2. มีความพึงพอใจในผลงานมากที่สุด ในทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งรูปทรงและเนื้อหา
3. มีความรู้สึกเห็นใจชาวนา/ชาวบ้าน มากที่สุด เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

4. เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้วมีความรู้สึกรู้สึกได้ถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ได้มากที่สุด
5. เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้ว ให้คุณค่าในผลงานจิตรกรรมทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งคุณค่าทางรูปทรงและคุณค่าทางเรื่องราว
6. ผู้เข้าชมนิทรรศการ อยากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปมากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัย จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ 1) เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” 2) เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท และ 3) เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ โดยมีผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ให้มีอารมณ์ความรู้สึกตามที่ได้ศึกษาแก่นเรื่อง (Theme) ที่กำหนดไว้ : “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” ในข้อแรกนั้น จากการศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปลักษณะ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ดำรงของชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอ รับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาภาคเอกสาร ภาคสนาม และ พบว่า สิ่งที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งดังกล่าวข้างต้น คือ เครื่องมือการหากินเพื่อดำรงชีวิต งานหัตถกรรม ผู้คน วิธีการบางอย่างในการก่อสร้าง ฯลฯ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันดีงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสวัสดุจริง ๆ ในขณะศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปโน้มน้าวกขึ้นมา จากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ดังนี้

วิธีการสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ชั้นที่ 1-7 ได้กำหนดขั้นตอนกว้าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแก่นเรื่อง รูปทรง และเทคนิคลวดลาย เพื่อให้ตอบสนองความหมายในแนวเรื่อง อารมณ์ความรู้สึกโดยรวม จากนั้นทำภาพร่างความคิด (Sketch Idea) เพื่อเป็นต้นแบบ

2. นำผลจากการวิเคราะห์มาทำการสังเคราะห์ และประเมินจากการใช้หลักการศิลปะ ทักษะทางทัศนศิลป์ เอกภาพที่ได้ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด

3. ทำการขยายแบบร่างที่คัดเลือกเป็นผลงานจริง

4. วิเคราะห์ผลงานที่สำเร็จแล้ว

5. สร้างสรรค์ผลงานขั้นต่อไปโดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์ผลสำเร็จของงานสร้างสรรค์ ซึ่งจะคงสิ่งที่ได้รับผลดีและปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นข้อเสียให้เกิดการพัฒนาต่อ ๆ ไป

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

ผู้วิจัยได้ยึดหลักวิธีการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อเป็นเข็มทิศในการที่จะมุ่งไปหาเป้าหมายของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังที่ชูลูด นิ้มเสมอ (2553) กล่าวว่า ด้วยศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกความคิดหรือความงามซึ่งศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่ โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนี้ส่วนอีกส่วนหนึ่ง เรียกว่าองค์ประกอบส่วนแรกว่า “รูปทรง (Form)” หรือ องค์ประกอบทาง “รูปธรรม” และเรียกส่วนหลังว่า “เนื้อหา (Content)” หรือองค์ประกอบทาง “นามธรรม” ดังนั้น องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะก็คือรูปทรงกับเนื้อหานั้นเอง และธีระ ปาลเปรม (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานสร้างสรรค์ว่า “เพื่อให้ผลงานนั้นผสมผสานกลมกลืน แสดงความเป็นเอกภาพ (Harmony-Unity) โดยการที่จะให้ผลงานสร้างสรรค์มีความงาม แลดูน่าประทับใจได้นั้น ต้องแฝงพินิจ คตินึก ถึงความสำคัญทั้งภาพรวมและรายละเอียด พร้อมส่วนหลัก-ส่วนรอง หรือส่วนประธาน-ส่วนประกอบ (Principles-Subordinates) ให้เข้าใจอย่างแท้จริง พร้อมทั้งภาคส่วนความรู้ที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ เรื่องของหลักการและหรือทฤษฎีแห่งองค์ประกอบอันเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ

ผู้วิจัยได้นำรูปทรงและสัญลักษณ์ในวิถีชนบทต่าง ๆ ที่คัดเลือกไว้ โดยนำลักษณะของรูปร่าง-รูปทรง พื้นผิว ร่องรอย สี ตลอดจนวิธีการในการทำของวัสดุเหล่านั้นมาผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกภายในที่เป็นจินตนาการ การสร้างมโนภาพคร่าว ๆ ไว้ในความคิด แล้วจึงสร้างแบบร่างออกมาด้วยเครื่องมือวาดเขียน ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ (Semi Non-Figurative Form) เป็นหลักกำหนดขอบเขตของรูปทรงหลักของผลงานแต่ละชิ้นเอาไว้ เช่น “รูปทรงกลม” ที่แทนค่าโลก หรือพื้นที่ หรือพลังแรงกะเพื่อม ในผลงานชิ้นที่ 1-3 “ศรีษะชวานา” ในผลงานชิ้นที่ 4 “เสียม” ผลงานชิ้นที่ 5 “ไซ” ผลงานชิ้นที่ 6 และ “ช่อง” ผลงานชิ้นที่ 7 แล้วจึงนำรูปทรงสัญลักษณ์ย่อยๆ ของเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เหล่านี้ถูกนำมาจัดการรวมกันเป็นองค์ประกอบใหม่ตามจินตนาการ เน้นใช้หลักการดุลยภาพ แบบรัศมีวงกลม (Radial balance) และแบบสมมาตร (Symmetrical Balance) ใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุสำเร็จรูป (Ready-Made) ในการสร้างทัศนธาตุ (Visual Elements) ทั้ง 7 อย่าง เช่น จุด เส้น สี รูปร่าง-รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง โดยไม่มีการวาดเขียนหรือระบายสีใด ๆ ตามแบบจิตรกรรมทั่วไป และยังคงคำนึงถึงระนาบที่จะไม่ให้มีรูปทรงยื่นหรือนูนออกจากผลงานมากไปกว่าลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรม

ผู้วิจัยเริ่มจากการนำโครงสร้างหลักที่กำหนดเบื้องต้นมาเป็นกรอบพื้นที่ของการสร้างสรรค์ โดยการสร้างโครงสร้างด้วยแผ่นไม้ หรือโครงสร้างจากเส้นไม้ไผ่สาน แล้วทิวสตุที่ได้จากการย่อยกระดาษให้เปื่อยยุ่ยผสมกาวลาเท็กซ์มีลักษณะชั้นเหลวลงไปให้เต็มพื้นนั้น จากนั้นทำการวางรูปทรงสัญลักษณ์ย่อย ๆ ที่เตรียมไว้ก่อนหน้านี้ เช่น ดินเผา เชือก ด้ามเสียม กดให้รูปทรงเหล่านั้นให้จมลงเพื่อให้วัสดุติดกันแน่น มีการโรยผงดินที่ปนย่อยจนละเอียด แห้งแล้วมีการรมควันไฟเพื่อให้ได้สีที่มา

จากงานเผาดินด้วยฟืนและฟางข้าว บางส่วนของผลงานมีการเริ่มโดยใช้ไม้ไผ่เหลาหยาบ ๆ สานกันแบบหลวม ๆ วางดินเผาที่ปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ไผ่ฝ้าย ไผ่ไหม เชือกป่าน เชือกมะนิลา ฯลฯ มัดหรือสานเพื่อยึดโยงกันไว้จากนั้นใช้ดินที่ผสมกับกาว ฟางข้าว เศษหญ้าและแกลบ มีลักษณะชั้นเหนียวอัดลงไปเพื่อให้วัสดุเหล่านั้นผสมติดแน่นอยู่รวมกันเป็นแผ่นได้ การประกอบกันให้เป็นชิ้นงานนั้น ผู้วิจัยได้นำอารมณ์ที่ได้จากกรรมวิธีที่เป็นแบบท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้เป็นสำคัญ ลักษณะการนำดินมาปาดป้าย อัด เคลือบในส่วนด้านหน้าหรือหลังของชิ้นงานบางจุด เพื่อเกิดการเล็ดลอดและปูดโปนออกมาตามช่องหรือรอยเชื่อมต่อที่สาน/มัดวัสดุต่าง ๆ ไว้ การทำแบบนี้เป็นการหวังผลปรากฏการณ์ทางความงามที่เหนือการควบคุม และเมื่อผลงานสำเร็จลงทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำผลงานไปจัดแสดงเป็นนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และประโยชน์ทางสุนทรียภาพแก่ประชาชนและนักเรียน นักศึกษาทั่วไป และได้สร้างรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเกิดความสุข ความดีงามให้แก่ผู้ชมเป็นไปอย่างกว้างขวาง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษา รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ที่เป็นสิ่งกระตุ้นจนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุดนี้ ทำให้พบว่า รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทดังกล่าว เป็นส่วนที่ผูกพันกับความทรงจำในอดีตของผู้วิจัย ที่ชีวิตได้สัมพันธ์อยู่กับสังคมเกษตรกรรม และภูมิศาสตร์ใกล้กับลำน้ำซีที่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ดังนั้น รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท จึงเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าให้เกิดเป็นมโนภาพคร่าว ๆ จนกระทั่งเป็นรูปธรรมที่แสดงผ่านผลงานจิตรกรรมชุดนี้อย่างชัดเจน ดังนั้น การสร้างสรรค์งานจิตรกรรม หรืองานศิลปะอื่น ๆ ประสบการณ์ตรงที่สัมผัสจริง ถือเป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นที่จะเป็นส่วนประกอบของงานสร้างสรรค์ที่แสดงความรู้สึกรับรู้ที่ออกมาได้ และกระบวนการกำหนดแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” ที่ผู้วิจัยได้เลือกมาเป็นประเด็นในการสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เป็นแก่นเรื่องที่ค่อนข้างพบเห็นได้โดยทั่วไปในงานศิลปกรรม ซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การคล้ายหรือไม่คล้ายกันของแก่นเรื่องไม่มีความสำคัญเท่ากับการค้นหาความแตกต่างที่ดีกว่าในการสร้างสรรค์ในแก่นเรื่องที่คล้ายกัน แก่นเรื่องของผู้วิจัยที่กำหนดขึ้นนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งของเครื่องใช้ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนชนบทในอดีต และได้ผสมรวมเอาบุคลิกอันสำคัญของตัวตนที่ผ่านประสบการณ์ตรงและการศึกษา รวมทั้งผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะเดียวกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และเมื่อกำหนดแก่นเรื่องแล้วจะมีการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งสำรวจตรวจสอบผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินอื่นที่ให้ประเด็นทางความคิดเกี่ยวกับผลงานที่มีความคล้ายคลึงกันนั้น เพื่อจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เป็นหนึ่งเดียวและเป็นอัตลักษณ์

2. การสร้างสรรค์งานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ได้เกิดกระบวนการและผลการสร้างสรรค์ที่เป็นข้อค้นพบใหม่ ๆ ดังนี้

2.1 วิธีการสร้างสรรค์ที่เป็นปัจเจกลักษณะ

วิธีการที่เป็นปัจเจกลักษณะ (Individualism) หมายถึง วิธีการเฉพาะบุคคล ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของงานวิจัยชุดนี้ ได้แสดงวิธีการที่เป็นปัจเจกลักษณะ ด้วยการนำรูปทรง และรูปแบบของเครื่องมือ เครื่องจักรสาน หรืองานหัตถกรรม โดยใช้วิธีการทางภูมิปัญญาชาวบ้านมารวม เป็นวิธีการสร้างสรรค์งาน ตั้งแต่วิธีการที่ง่าย ๆ ไปจนถึงวิธีการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน เช่น การสาน การถักทอ ผูกมัด การเผา การรมควันไฟ เป็นต้น เพื่อมุ่งแสดงออกผ่านความจริงแท้ของวัสดุ (Truth to Material) เน้นการใช้วัสดุจากธรรมชาติ และวัสดุสำเร็จรูปที่เป็นท้องถิ่น บางอย่างผ่านการใช้งาน มาแล้ว เช่น ข้าวของเครื่องใช้จากชาวบ้าน เช่น เสียม จอบ เคียว เชือกถ้ามั่วควาย ฯลฯ วัสดุเหล่านี้ได้ กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้วิจัยเป็นอย่างมาก จึงมุ่งที่จะนำวัสดุที่ผ่านการใช้งานจริงมาใช้ เพื่อให้ เกิดผลทางสุนทรียภาพที่ลึกซึ้งในผลงาน เนื่องจาก วัสดุดังกล่าวจะให้ผลทางความรู้สึกที่สะท้อนชีวิตที่เป็นจริง แฝงไปด้วยพลังแห่งอดีต และรูปลักษณะของวัสดุที่ผ่านกาลเวลาใช้งานมาอย่างยาวนาน จะมี ลักษณะเฉพาะที่ฝีมือคนไม่สามารถทำเลียนแบบขึ้นมาได้ เช่น รอยกร่อนของโลหะ ร่องรอยการมัดและ สีสของเชือกที่มีกลิ่นโคลนสาปควาย ผลทางพื้นผิว (Texture) ส่วนใหญ่นั้นมีการผสมผสานกับความเป็นจริงของกระบวนการ (Truth to Process) ที่ไม่ใช่เป็นเพียงการเอาวัสดุและกระบวนการไปแปรเปลี่ยน ประยุกต์หรือจำลองความเป็นจริง แต่หลักการสำคัญคือให้ตัววัสดุและกระบวนการแสดงความเป็นจริง อย่างบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง ซึ่งผลดังกล่าวได้ปรากฏเด่นชัดในผลงานจิตรกรรมชุดนี้ ตามคำสนับสนุน ของอิทธิพล ตั้งโฉลก (2550) ที่ว่า “แนวทางการสร้างสรรค์เฉพาะตัว” หรือ “การค้นพบตัวตนในการ สร้างสรรค์” มิใช่การค้นพบทางรูปลักษณะที่เปรียบเสมือนรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกันเท่านั้น แต่เป็นการ ค้นพบด้านจิตใจ อุปนิสัย บุคลิก รสนิยม ความถนัด ความชอบทางศิลปะอันเป็นส่วนนามธรรมที่ไม่ เหมือนกันเป็นสำคัญด้วย

2.2 ความงามที่เป็นผลมาจากธรรมชาติทางเทคนิค

ในกระบวนการสร้างสรรค์งาน ผู้วิจัยจะวางแผนการสร้างสรรค์เพื่อจะให้พบปรากฏการณ์ ทางความงามที่เป็นไปโดยธรรมชาติของวัสดุ เรียกว่าเป็นความบังเอิญที่ฝีมือคนเราไม่สามารถทำได้ เช่น น้ำหนักอ่อนแก่ของสีที่เกิดจากการเผาดิน ร่องรอยการรมควันบนผิววัสดุ การอัดดินที่มีส่วนผสม จากกาเวลาเท็กซ์ ซีเลื่อย เศษหญ้า ฟางข้าว แกลบ เข้าไปกับใยฝ้าย ไผ่ไหม หรือไม้ไผ่สาน มันจะเกิด การปูดโปนเล็ดลอดออกมาของดินขาว เป็นต้น ความงามในรายละเอียดทางวัสดุและวิธีการบางอย่าง ดังกล่าว จึงเป็นผลทางทัศนธาตุที่ไม่ค่อยตายตัว ซึ่งจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของการทำมือ การทำ แบบชาวบ้านที่ควบคุมมาตรฐานทางเทคนิคไม่ได้ แสดงความเรียบง่าย มีเสน่ห์ ลักษณะแบบนี้จะปรากฏ อยู่ในผลงานทุกชิ้น ดังนั้นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมจึงสนับสนุนคำกล่าวของปิกัสโซ่ที่เคยกล่าวไว้ว่า “จิตรกรรมมิใช่สิ่งที่จะคิดออกมาและกำหนดไว้เสร็จสรรพ ขณะที่ศิลปินกำลังวาดภาพอยู่นั้น มันจะเกิด

ขึ้นมาเอง จากพลังความเคลื่อนไหวจากความคิดต่าง ๆ ของศิลปินผู้นั้น” (จิระพัฒน์ พิตรปรีชา, 2545 : 424)

2.3 ทักษะที่เกิดจากการประสานกันของวัสดุจริง

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของศิลปิน ได้เริ่มมีการใช้วิธีคอลลาจ (Collage) หมายถึง เทคนิคหรือกรรมวิธีการสร้างงานศิลปะโดยการปะติด เป็นกรรมวิธีที่ริเริ่มโดยศิลปินคิวบิสม์ชาวฝรั่งเศส คือ จอร์จ บรัก (Georges Braque ค.ศ.1882-1963) บรักได้นำกระดาษหนังสือพิมพ์ ผ้า กระดาษปิดผนัง กล่องไม้ขีดไฟมาปะลงไปด้วยกาว ต่อมาผู้นำอีกท่านหนึ่งของคิวบิสม์คือ ปิกัสโซ ก็ได้หาวัสดุใหม่ ๆ มาใช้บ้าง ดังเช่น ปูนปลาสเตอร์ เซอิค หวายสาน เป็นการแสดงลักษณะทางกายภาพของวัตถุอย่างเปิดเผยเป็นตัวตนของมันโดยไม่พึงพาการลอกเลียนให้เหมือนจริงลงไปบนผ้าใบ (จิระพัฒน์ พิตรปรีชา, 2545 : 100) ในศิลปะกรรมไทยร่วมสมัย วิธีการปะติดนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายในห้วง 30 ปีโดยประมาณ มีผลงานจิตรกรรมของศาสตราจารย์วิโชค มุกตามณี ศาสตราจารย์เดชา วราขุณ ที่มีความโดดเด่นในการนำวัสดุจริงมาใช้ เช่น แผ่นสแตนเลส กระจกสี ลวดเศษวัสดุอื่น ๆ ฯลฯ มากะทำให้เป็นทัศนธาตุต่าง ๆ ตามธรรมชาติของวัสดุนั้นจริง ๆ ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสื่อผสมของจอร์จรัตน์ ทวยสม (2554) ก็ได้ใช้ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ความผูกพัน ความประทับใจในความงามของวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งถือเป็นสิ่งมีคุณค่าทางจิตใจและประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถนำมาใช้กลมกลืนจิตใจให้เกิดความสุข ความอบอุ่น สายใยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นเดียวกัน แสดงออกผ่านกระบวนการงานด้านหัตถกรรมการทอเสื่อ และเทคนิควิธีการผสมผสานของกระบวนการทางหัตถกรรมอื่น ๆ รวมกัน ถ่ายทอดความงามด้านทัศนศิลป์ผ่านทัศนธาตุของเส้น และสีที่ไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดสาระความดีงามของวัฒนธรรม แต่รอยวัฒนธรรม คือการถ่ายทอดความดีงามจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งปัจจุบันกำลังเลือนหายไป ส่วนผลงานการสร้างสรรค์ของผู้วิจัยชุดนี้ ก็ถือเอาวัสดุจริงมาใช้แทบทั้งสิ้น หากแต่ได้กำหนดแก่นเรื่องเฉพาะตัวขึ้น ดังนั้น ความแตกต่างทางการแสดงออกจึงปรากฏชัดด้วยตัวตนและจิตวิญญาณของศิลปินที่ต่างคนต่างที่มา ต่างประสบการณ์ชีวิต ผลงานจึงต่างอัตลักษณ์โดยแท้

3. การนำผลงานด้วยการแสดงนิทรรศการในหอศิลป์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานให้ผู้ชมได้รับรู้สุนทรียรส ด้วยหน้าที่ที่เป็นตัวสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของศิลปินนักสร้างสรรค์ต่อสังคม อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงคุณค่า ความหมาย ความเป็นมาทางวัฒนธรรมอารยธรรมของวิถีชีวิตของชาวชนบท ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และลึกซึ้งต่อรากเหง้าของความเป็นมนุษย์ของตนต่อไป ดังที่ปรีชา เถาทอง (2559) กล่าวถึงศิลปะในเชิงผลลัพธ์ ว่า ศิลปะคือองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ เป็นอาหารทางจิตใจ เป็นการแสดงความเป็นตัวตนและสังคมมนุษย์ และเป็นภาษากลางของมนุษย์ ดังนั้น การนำเสนอผลงานศิลปะสู่สาธารณชนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปลายทางการสร้างสรรคศิลปะ ที่เป็นผลลัพธ์ของผู้สร้างสรรค์และของผู้ชมในสังคมอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้น หอศิลป์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นภาพสะท้อนของมนุษย์และภาพสะท้อนของ

สังคม รวมทั้งภาพสะท้อนวัฒนธรรม...เพื่อพัฒนาผู้สร้างสรรค์และผู้ชื่นชมงานศิลปวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย (พิศรวีส ภูทอง และอัมพัลย์ วิศวธีรานนท์, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์จิตรกรรมสื่อผสม ซึ่งวัสดุที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นวัสดุสำเร็จรูป ผู้วิจัยมักพบปัญหาเฉพาะหน้าหลายอย่าง เช่น วัสดุไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ทำให้ต้องมีการตกแต่งวัสดุ หรือการเสาะหาวัสดุในภาคสนามซึ่งบางครั้งไม่สามารถคาดเดาได้ อาจทำให้เสียเวลา จึงทำให้มีผลต่อการควบคุมเวลาได้ตามแผนที่วางไว้

2. ในกระบวนการที่มีการสร้างสรรค์ ฤดูฝนมีผลทำให้เกิดความชื้น จนเกิดอุปสรรคทำให้วัสดุเสียหาย หรือไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ ควรมีการวางแผนสำรองเอาไว้เพื่อการแก้ไขได้ทันเวลา

3. “สุนทรียภาพที่มีต่อวัสดุ” เป็นเรื่องความจำเป็นลำดับต้นของการสร้างสรรค์ ดังนั้นการสร้างสรรคจิตรกรรมสื่อผสมที่สัมพันธ์กับวัสดุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อความเข้าใจในวัสดุและความรู้สึกที่มีต่อวัสดุนั้น ๆ

4. วัสดุทางธรรมชาติที่นำมาใช้ มักไม่มีความคงทนถาวร เช่น ไม้ไผ่ ดินเหนียว เชือก ปอ ฯลฯ ดังนั้นจึงต้องมีการป้องกันโดยการใช้กรรมวิธีทางเคมีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น การใช้ยากันแมลง การรมควันไฟ เพื่อการเก็บรักษาที่ยาวนานขึ้น

5. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น มีปัจจัยสำคัญที่ควรปฏิบัติและควรคำนึงถึง ดังนี้

5.1 ประสบการณ์ชีวิตของผู้สร้างสรรค์

5.2 อุปนิสัยของผู้สร้างสรรค์

5.3 การศึกษาข้อมูลอย่างจริงจัง

5.4 ความชำนาญทางเทคนิคการแสดงออกทางศิลปะ

5.5 การวิจารณ์

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- โกสุม สายใจ. (2544). **จิตรกรรมพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สารพันธ์ศึกษา.
- จิระพัฒน์ พิตรปรีชา. (2545). **โลกศิลปะศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- จूरี่รัตน์ ทวยสม. (2554). รอยวัฒนธรรมอีสาน. **ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 3** (ฉบับที่ 2), 51-52.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, (2546). **ศิลปะสู่สังคม**. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลุด นิมเสมอ. (2553). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดวงสมร ประทุมลี. (2562). ท้องถิ่นน่าอยู่ชนเผ่าภูไท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://leo-jung.blogspot.com/2013/01/blog-post_5819.html. [20 กุมภาพันธ์ 2562]
- ธีระ ปาลเปรม. (2560). ศิลปะวิสัย. **มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 37** (ฉบับที่ 3), 151.
- ปรีชา เกาทอง. (2559). **เอกสารประกอบการบรรยายในงานสัมมนาวิชาการ 40 ปี มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ระดับชาติและนานาชาติ 22-24 สิงหาคม 2559**. มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประพันธ์ ชัยเจริญ. (2521). **เทคนิคการผลิตสื่อการสอน**. กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์.
- เป็รื่อง กุมุท. (2520). **เทคนิคการจัดนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2546). **การออกแบบนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร: สิปปประชา.
- พยุงค์ดี ประจุศิลป์. (2535). **การออกแบบสำหรับนิทรรศการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2546). **มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะและศิลปะศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- พิศรวีส ภูทอง และอัมพวัลย์ วิทวธีรานนท์. (2559). **รูปแบบการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : กรณีศึกษาหอศิลปะและวัฒนธรรม**. **ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 8** (ฉบับที่ 2), 5.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2541). **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.
- _____. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วิโชค มุกดามณี. (2545). **เทคนิคการสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2526). **การจัดนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร: กลิ่นแก้ว.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. (2524). **ความเข้าใจศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.

วาสนา ชาวหา. (2533). **สื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สุธี คุณาวิชยานนท์. (2549). **สัมมนาวิชาการจิตรกรรมกับการพัฒนาเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมชั้นสูง**. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์พริ้นติ้ง.

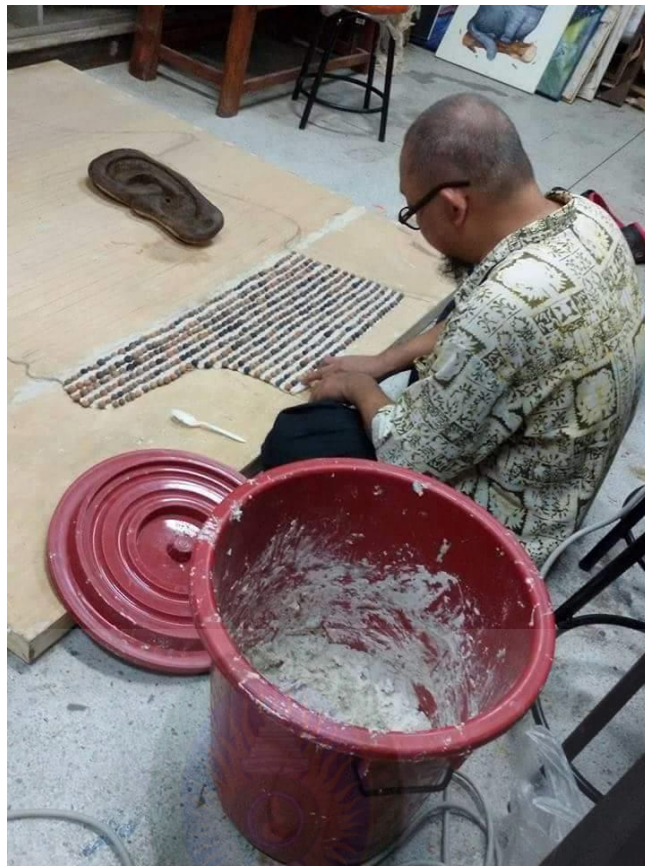
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ผู้วิจัยกำลังสร้างสรรค์ผลงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผู้วิจัยกำลังติดดินเผารูปทรงกลม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นที่ 4 (1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผู้วิจัยกำลังติดดินเผารูปทรงกลม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นที่ 4 (2)

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามความพึงพอใจ
 ในนิทรรศการ จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
 ระหว่างวันที่ 13 กันยายน - 15 ตุลาคม 2561
 ณ หอศิลป์ช่อพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำอธิบาย แบบประเมินฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบประเมินตอบให้ครบทั้ง 3 ตอน เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 สถานะกลุ่มเป้าหมาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

หญิง ชาย

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

นักเรียน นักศึกษา ครูและอาจารย์
 นักวิชาการ ประชาชนทั่วไป อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจต่อนิทรรศการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านเพียงระดับเดียว

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ / ความรู้ความเข้าใจ / การนำความรู้ไปใช้				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
วันและเวลา มีความเหมาะสม					
สถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
การประชาสัมพันธ์					
รูปแบบพิธีเปิด					

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ / ความรู้ความเข้าใจ / การนำความรู้ไปใช้				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
อาหาร/เครื่องดื่ม					
การแสดงก่อนพิธีเปิด					
การจัดนิทรรศการโดยรวม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามความคิดเห็นทางสุนทรียะที่ต่อผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
 ในนิทรรศการ จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
 ระหว่างวันที่ 13 กันยายน - 15 ตุลาคม 2561
 ณ หอศิลป์ช่อพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

หญิง ชาย

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
 ลูกจ้าง ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 สุนทรียะที่มีต่อผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ในนิทรรศการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านเพียงระดับเดียว

1. ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการหมด 7 ชิ้น ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผลงานออกเป็น 3 กลุ่ม ท่านคิดว่าผลงานกลุ่มใดมีความหมายตรงกับแก่นเรื่องมากที่สุด

- () รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1-3
 () รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4
 () รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5-7

2. ท่านพึงพอใจส่วนใดในผลงานมากที่สุด

- () รูปทรง (Form) ประกอบด้วย วิธีการจัดองค์ประกอบศิลป์, รูปแบบรูปลักษณ์, เทคนิควิธีการทางสื่อผสม
 () เนื้อหา (Content) ประกอบด้วย แก่นเรื่อง, เรื่องราว, การผสมจินตนาการในผลงาน, อารมณ์, ความหมาย
 () ทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งรูปทรงและเนื้อหา

3. เมื่อชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการแล้วท่านรู้สึกเช่นไร

- () ภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชนบท
 () คิดถึงอดีต คิดถึงคนในครอบครัว
 () รักธรรมชาติ สนใจชีวิตแบบชนบท

4. ท่านรู้สึกได้ถึงรูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทหรือไม่ เมื่อได้ชมผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการ

- () รู้สึกได้มากที่สุด
 () รู้สึกได้มาก
 () รู้สึกได้ปานกลาง
 () รู้สึกได้น้อย
 () ไม่รู้สึกเลย

5. ท่านคิดว่าผลงานจิตรกรรมนิทรรศการชุดนี้ให้คุณค่าด้านใดมากที่สุด

- () คุณค่าทางรูปทรง
 () คุณค่าทางเรื่องราว
 () ให้คุณค่าทั้ง 2 ส่วนเท่ากัน ทั้งคุณค่าทางรูปทรงและคุณค่าทางเรื่องราว

6. ท่านอยากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปมากน้อยเพียงใด

- () มากที่สุด
 () มาก
 () ปานกลาง
 () น้อย
 () ไม่ต้องทำต่อ

7. ท่านอยากให้ผู้วิจัยสร้างสรรค์งานในลักษณะนี้ต่อไปมากน้อยเพียงใด

- () มากที่สุด
 () มาก
 () ปานกลาง
 () น้อย
 () ไม่ต้องทำต่อ

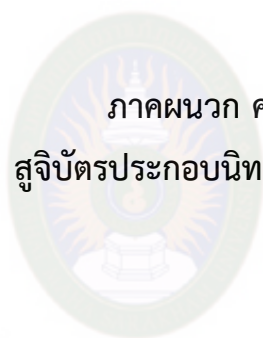
10. ข้อเสนอแนะอื่น

.....

.....

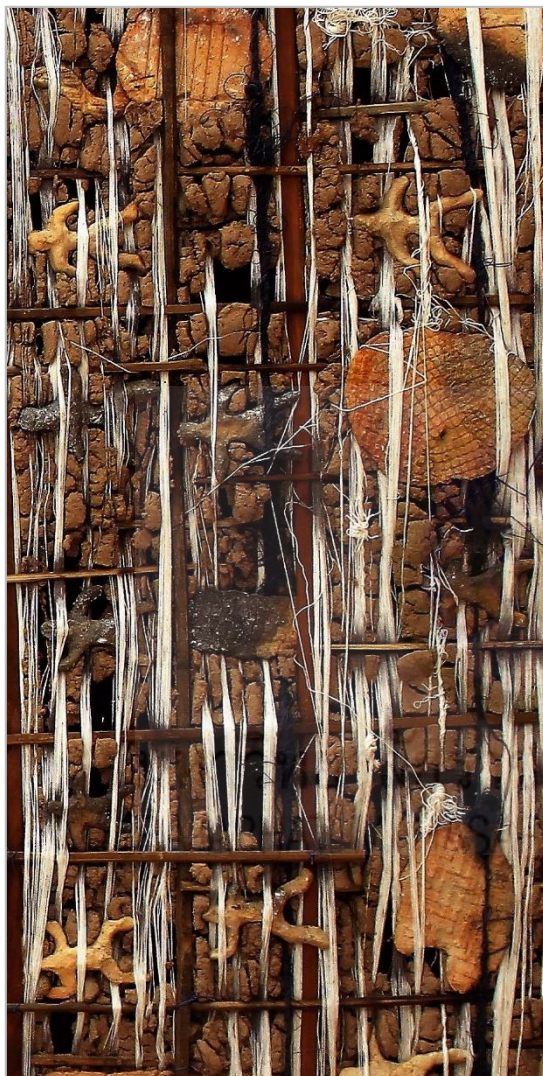
.....

.....

ภาคผนวก ค
สูจิบัตรประกอบนิทรรศการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิทรรศการเดี่ยว
**จิตรกรรม :
 รูปและสัญลักษณ์
 ในวิถีชีวิตชนบท**

โดย **บริรักษ์ ศุภাত্রัยวรพงศ์** หัวหน้าโครงการ
 13 กันยายน - 15 ตุลาคม 2561
 ณ หอศิลป์ช่อพะยอม
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 ประจำปีงบประมาณ 2561

Solo exhibition
 Creativities of Paintings :
 Forms and Symbols on the rural way of life
 by Borirak Supatraiworapong : researcher
 at Chopayom art gallery,
 Rajabhat Maha Sarakham University
 13 September - 15 October 2018

ภาคผนวก ง
บทความวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตีพิมพ์วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม –
ธันวาคม พ.ศ. 2562

การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท

Creativities of Paintings: Forms and Symbols on the rural way of life

บริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์, อำนวย แสงไชยา

และประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” 2) เพื่อสร้างสรรค์ จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท และ 3) เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของคนชนบทในอดีต เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีคุณค่า ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เป็นไปตามอัตภาพ โดย สืบเนื่องจากเครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องมือจับปลา เครื่องมือขุดดิน เครื่องจักสาน งานหัตถกรรม ที่อยู่อาศัย ฯลฯ จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้เกิด จินตนาการ ก่อเป็นมโนภาพขึ้น แล้วทำการมาสร้างสรรค์ด้วยการร่างภาพ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด แล้วสร้างสรรค์ผลงานจริงขึ้นมา รวมจำนวน 7 ชิ้น ใช้รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ มีรูปร่างสัญลักษณ์เป็น โครงสร้างหลักของตัวผลงานแต่ละชิ้น เช่น รูปทรงกลม, ศรีษะชวานา, ไช, ช้อง และเสียม ใช้เทคนิค ผสมในการสร้างสรรค์ โดยใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุสำเร็จรูปเป็นสิ่งสำคัญ มาผสมกันด้วยวิธีตามแบบ พื้นบ้าน มีการแสดงออกให้เห็นความจริงแท้ของวัสดุ และให้ตัววัสดุและกระบวนการแสดงความเป็น จริงอย่างบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง มีการจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยใช้หลักการดุลยภาพที่เน้นไปที่แบบ รัศมีวงกลมและแบบสมมาตร ผลงานสร้างสรรค์มุ่งให้เกิดผลทางอารมณ์ความรู้สึกที่สะท้อนความงามใน แบบท้องถิ่นชนบท คุณค่าทางภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีวิถีชีวิตในถิ่นอาศัยผูกพันอยู่กับธรรมชาติ จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลงานไปแสดงนิทรรศการเพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานให้ผู้ชมได้รับรู้สุนทรียรส อันเป็น กระบวนการหนึ่งของการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่ทำหน้าที่สื่อสารความรู้สึกนึกคิดอันจะนำไปสู่การ ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของตนต่อไป

คำสำคัญ : จิตรกรรม, รูปและสัญลักษณ์, วิถีชีวิตชนบท

Abstract

The Propose of Painting Research Project : Forms and Symbols on the rural way of life, is to 1] study themes of creativity ; ‘Forms and Symbols on the rural way’. 2] Have reative paintings: Forms and Symbols on rural Way of life. 3] Have and present Artworks in an exhibition. The researcher found that in the old days, beautiful, graceful and meaningful way of rural life depends on the natural surroundings. People lived and touched closely the nature towards local wisdom as the base of living. People lived simply and casually. Simplicity and Casualty were noticeable because their instruments for living were evidently simple and easy such as tools for fishing, excavators, wicker works, handicrafts etc. The researcher sketched, based on former information and research study, simple layout by choosing forms and then create 7 paintings using semi non-figurative form and shapes. The symbols ; shape round, head of the farmer and a lot of tools for agriculture and fisheries were used and mixed techniques with natural materials and use ready-made are mainly significant. All materials with local techniques reflect locality by craftsman. The paintings show the real truth of materials that is certainly essential towards self-pure proof process of its own truth. The researcher arranged arts elements towards focus on principles of balances; Radial Balance and Symmetrical Balance. In order to arouse sensationally feelings and emotions that reflect local wisdom. The researcher gathers all artworks in order to show at the exhibition so that the visitors gain aesthetic taste and they have certainly acknowledgements by themselves while admiring these paintings ; one of creative artwork procedures that reveal thoughts, feelings and ideas. This function guides people everlastingly understand and recognize the value of human being

Keywords : Paintings, Forms and Symbols, Rural Way of living

บทนำ

การสร้างสรรคจิตรกรรม เป็นวิธีของการแสดงออกอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีมาช้านานคู่กับการกำเนิดเกิดมาของมนุษย์เลยทีเดียว ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน (2541) กล่าวว่า จิตรกรรม (painting) คือ ภาพที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น เป็นต้น เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ การสร้างงานจิตรกรรมจะสร้างบนพื้นระนาบเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระดาษ ผ้า แผ่นไม้ ผนัง เพดาน ซึ่งศิลปินอาจเลือก

เขียนภาพบุคคล พืช สัตว์ ทิวทัศน์ เหตุการณ์ เป็นต้น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นแบบสำนึกนิยม แบบอุดมคติ หรือแบบนามธรรม...จิตรกรรมตามความหมายโดยตรง หมายถึงเฉพาะงานที่ใช้แปรงพู่กันหรือเกรียง เป็นเครื่องมือในการป้ายหรือระบายสี แต่ปัจจุบันได้พัฒนาไปใช้เครื่องพ่นสี และเครื่องมืออื่น ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้าต่อไปไม่สิ้นสุด จิตรกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ที่มาจากความคิดริเริ่มและแสดงเอกลักษณ์ หรือมีลักษณะเป็นต้นแบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผลทางสุนทรียภาพตอบสนองผลประโยชน์ในด้านจิตใจ อารมณ์มากกว่าผลประโยชน์ทางกาย มุ่งแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกที่ถูกกระทบจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อ ความศรัทธาตลอดจนความเป็นไปของสภาพสังคมในมิติต่าง ๆ ดังนั้นผลงานจิตรกรรมจึงนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นสื่อถ่ายทอดให้มนุษย์ด้วยกันให้ซาบซึ้งถึงเรื่องราวที่เป็นอยู่เพื่อให้เกิดปัญญา รู้แจ้งจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไข และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

จากความสำคัญของงานจิตรกรรมและเป็นหน้าที่ของนักวิจัยสร้างสรรค์ เมื่อเกิดแรงปะทะจากปัจจัยภายนอกและภายในหลายประการการ โดยปัจจัยภายนอกประการแรก ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงสภาพสังคมชนบทในปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกระแสความเจริญด้านเทคโนโลยี วิถีเกษตรกรรมที่เคยเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตได้ลดน้อยถอยลง เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ความแห้งแล้ง เกิดการทิ้งถิ่นฐานเข้าไปใช้แรงงานในเมือง เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นมามากมาย ประการที่ 2 ผู้วิจัยมีความประทับใจในวิถีชีวิตชนบทประทับใจในอดีต ซึ่งดำเนินชีวิตในแบบเรียบง่าย ลักษณะเฉพาะของผู้คน ข้าวของเครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ ความงามของวิถีชีวิตที่ผูกพันใกล้ชิดธรรมชาติ ความสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินที่เป็นแหล่งกำเนิดและเมื่อประสบกับสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้ผูกพันกับวิถีชีวิตที่งดงามนั้น กระตุ้นให้เกิดรูปในจินตนาการซึ่งเป็นปัจจัยภายใน ความต้องการอยากถ่ายทอดรูปที่อยู่ในจินตนาการให้เป็นรูปธรรมผ่านวิธีการทางศิลปกรรมออกมา เพื่อเป็นสุนทรียวัตถุให้ผู้คนได้ตระหนักรู้ และซาบซึ้งถึงคุณค่าของวิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่

การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท เป็นการแสดงกระบวนการสร้างสรรค์โดยมีความบันดาลใจมาจากความงดงามในวิถีชีวิตของผู้คนชนบทอดีต จากภาพลักษณ์ในข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน การเกษตรกรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่บอกความหมาย และความรู้สึกถึงความเป็นวิถีชีวิตในชนบทที่งดงาม พอเพียง มีชีวิตที่เป็นไปตามอัธภาพ แสดงความมีคุณค่าอันสะท้อนอารยธรรม วัฒนธรรมและความเป็นชนบทไทย จากแรงบันดาลใจดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในรูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณะ (semi non-figurative form) โดยใช้เทคนิคผสม มุ่งแสดงความเป็นอัตลักษณ์ทางศิลปะที่มีบุคลิกเฉพาะตน มีการแสดงกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อให้ได้บรรลุผลทางเอกภาพที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นยังเป็นผลให้ผู้ศึกษาสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานตนเองได้อย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาของวงการจิตรกรรม และศิลปกรรมร่วมสมัยของผู้ศึกษา นักศึกษา ศิลปิน และผู้สนใจในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท”
2. เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
3. เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะรับ

1. ได้ผลการศึกษาแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท”
2. ได้ผลงานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท
3. ได้นำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาแรงบันดาลใจที่มาจากสภาพวิถีชีวิตชนบทของคนในอดีต ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต ความมีคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวของสิ่งของเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แล้วนำสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้นมาสร้างสรรค์เป็นภาพใหม่ในลักษณะงานจิตรกรรม จากแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” รูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณะ (semi non-figurative form) ให้เป็นผลงานสร้างสรรค์มีอารมณ์ความรู้สึกตามแก่นเรื่องดังกล่าว ทั้งให้มีความเป็นต้นแบบ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยใช้เทคนิคผสม ขนาดไม่น้อยกว่า 80X120 ซม. จำนวน 7 ชิ้น และนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

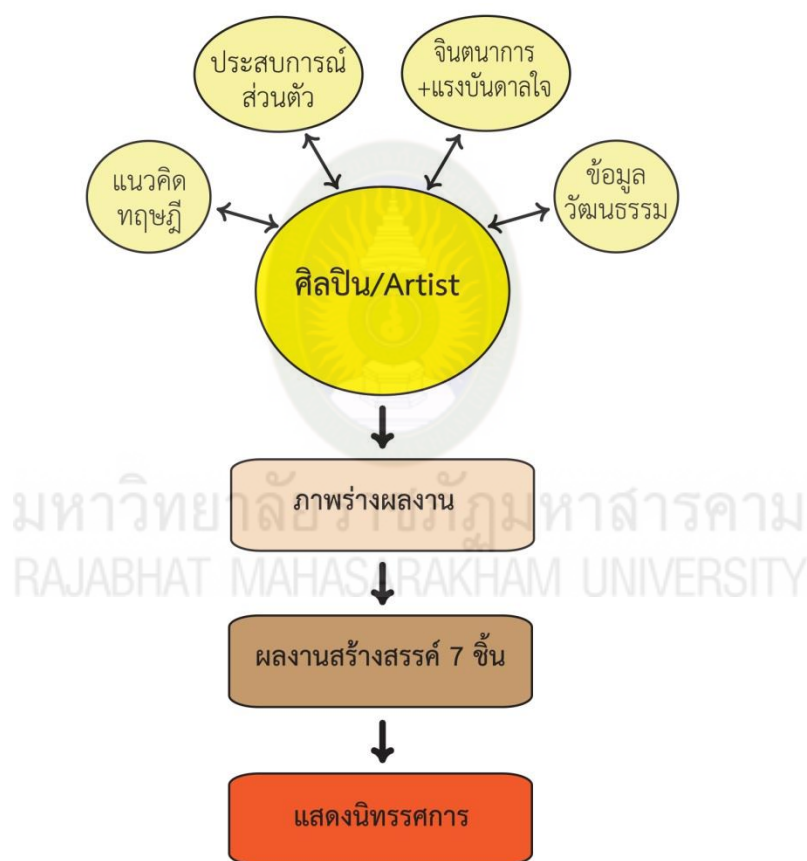
นิยามศัพท์เฉพาะ

รูป	หมายถึง รูปร่างที่แสดงความกว้าง ความยาว หรือ รูปทรงที่แสดงความกว้าง ความยาว และความหนา กินพื้นที่ในอากาศ อาจดูออกกว่าเป็นสิ่งใด หรือดูไม่ออกกว่าเป็นสิ่งใดก็ได้
สัญลักษณ์	หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นใช้เพื่อให้ความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรูปภาพ เครื่องหมาย หรือสิ่งของ เป็นต้น
วิถีชีวิต	หมายถึง ทางดำเนินชีวิต ชนบการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติมาเป็นประจำ
ชนบท	หมายถึง เขตที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป, บ้านนอก, พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลความเจริญในการวิจัยนี้เน้นศึกษาชนบทในอดีตที่ผ่านมา
จิตรกรรม	หมายถึง ผลงานทางทัศนศิลป์แขนงหนึ่งที่ใช้วิธีการวาด ระบายสี หรือ ขูด ชีด เขียน หรือการใช้วัสดุจริงมาปะติด ลงบนพื้นที่ระนาบด้วยตามความเหมาะสม ผลงานจะมีลักษณะเป็น 2 มิติ โดยมีการเลือกแสดงออกทางรูปแบบ (form) และเนื้อหา (content)

ได้อย่างกว้างขวาง แต่หัวใจสำคัญประการหนึ่ง คือ จิตรกรรมจะต้องมีความเป็นต้นแบบ และมีความเป็นต้นฉบับ

รูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณ์ หมายถึง การแสดงออกทางทัศนศิลป์ที่มีการตัดทอนรูปทรงบางส่วนออกไปจากความเป็นจริงหรือตัดแปลงไปจากธรรมชาติ รูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณ์เป็นคำที่กำหนดขึ้น เพื่อแปลความหมายของการถ่ายทอด ที่อยู่ระหว่างรูปลักษณ์และไร้รูปลักษณ์ อาจจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากหรือน้อยก็ได้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ในแก่นเรื่อง “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” โดยศึกษาวัตถุที่แสดงความเป็นวิถีชีวิตชนบทอย่างชัดเจน เน้นเรื่องราวที่สะท้อนความดีงาม ความมีคุณค่า ที่แสดงออกผ่านสิ่งของที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ มีการจดบันทึก การบันทึกภาพจากนิทรรศการถาวรในพิพิธภัณฑ์ การลงพื้นที่ภาคสนามในหมู่บ้านชนบท ข้อมูลทางเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแก่นเรื่อง รูปแบบ และเทคนิคและกระบวนการ เพื่อให้ตอบสนองอารมณ์ และความรู้สึกโดยรวม จากนั้นทำภาพร่างความคิด (idea sketch) เพื่อเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ผลงานจริง

3. นำภาพร่างความคิด มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลจากการใช้หลักการทางศิลปะ ทักษะทางทัศนศิลป์ ผลของเอกภาพที่ได้รับ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด

4. ทำการขยายแบบร่างในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ

5. เมื่อผลงานสำเร็จในแต่ละชิ้น ผู้วิจัยจะทำการประเมินผล โดยวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย เพื่อทำการพัฒนาและแก้ไขในขั้นต่อ ๆ ไป และจะทำเช่นนี้ในกระบวนการของแต่ละชิ้นจนถึงขั้นสุดท้าย

6. นำผลงานทั้งหมดนำเสนอเป็นนิทรรศการในหอศิลป์

7. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท”

2. เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท

3. เพื่อนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ

จากการศึกษาแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” จึงได้เข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ดั่งงามของคนชนบทในอดีต ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ส่วน ที่มาจากแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เคยได้สัมผัสพบเจอรับรู้ถึงคุณค่าในรูปทรงและเรื่องราวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาภาคเอกสาร ภาคสนาม และ พบว่าสิ่งที่กระตุ้นเราให้เกิดความรู้สึกถึงสิ่งดังกล่าวข้างต้น คือ เครื่องมือการหากินเพื่อดำรงชีวิต งานหัตถกรรม ผู้คน วิธีการบางอย่างในการก่อสร้าง ฯลฯ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 และวัฒนธรรมอันดีงามที่แสดงความเจริญงอกงามทางจิตใจที่อยู่คู่คนชนบทมาช้านาน ภาพจำ ภาพจริงและการสัมผัสวัสดุจริง ๆ ในขณะศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยก่อรูปโน้มนำขึ้นมา จากนั้นได้ทำการคัดเลือกรูปทรงสัญลักษณ์ที่ให้ความหมายตรงและความหมายแฝง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ได้คร่าว ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ความหมายตรงและความหมายแฝงของรูปทรง – สัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่วิเคราะห์ตามประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ ดังนี้

รูปทรง - สัญลักษณ์	ความหมายตรง	ความหมายแฝง	ภาพประกอบ
รูปทรงกลม	วงรอบ	โลก พื้นที่ พลังงาน แรงกระเพื่อมขยายบาน ออกจากจุดศูนย์กลาง	
รูปทรงบุคคล รูปร่างศีรษะชานา สวมงอบ	ชานา ชาวชนบท	คนผลิตข้าว/อาหาร	
ไซ ช้อง	ตักปลา/เก็บ/บรรจุ อาหาร	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
สัญลักษณ์ “เสียม”	เครื่องมือที่ใช้ขุดดิน เพื่อการเพาะปลูก	เครื่องมือสำคัญที่ทำให้ เกิดอาหาร	
สัญลักษณ์ “เคียว”	เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวข้าว เกี่ยวหญ้าให้สัตว์เลี้ยง	เครื่องมือสำคัญที่ทำให้ เกิดอาหาร	
สัญลักษณ์ “ดิน”	พื้นที่เพาะปลูก/ให้ อาหาร	มีบทบาทสำคัญต่อชีวิต คนชนบท	
สัญลักษณ์ “เครื่อง จักสานไม้ไผ่”	งานจักสานให้เป็นของ ใช้ในชีวิตประจำวัน	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	

สัญลักษณ์ “การทอผ้า”	ผลิตด้วยมือ เป็นเครื่องนุ่งห่มของชนบท	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
สัญลักษณ์ “การมัดวัตถุด้วยเชือก”	ใช้ผูกยึด	ความเรียบง่ายของการรวมวัตถุเข้าด้วยกัน	
สัญลักษณ์ “ไม้พาย”	ใช้พายเรือ	เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการทำมาหากินทางน้ำ	

วิธีการสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ชั้นที่ 1-7 ได้กำหนดขั้นตอนกว้าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแก่นเรื่อง รูปทรง และเทคนิคลวดลาย เพื่อให้ตอบสนองความหมายในแนวเรื่อง อารมณ์ความรู้สึกโดยรวม จากนั้นทำภาพร่างความคิด (sketch idea) เพื่อเป็นต้นแบบ
2. นำผลจากการวิเคราะห์มาทำการสังเคราะห์ และประเมินจากการใช้หลักการศิลปะ ทศนธาตุทางทัศนศิลป์ เอกภาพที่ได้ คัดเลือกแบบร่างที่ดีที่สุด
3. ทำการขยายแบบร่างที่คัดเลือกเป็นผลงานจริง
4. วิเคราะห์ผลงานที่สำเร็จแล้ว
5. สร้างสรรค์ผลงานชิ้นต่อไปโดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์ผลสำเร็จของงานสร้างสรรค์ ซึ่งจะคงสิ่งที่ได้รับผลดีและปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นข้อเสียให้เกิดการพัฒนาต่อ ๆ ไป

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

ผู้วิจัยได้ยึดหลักวิธีการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อเป็นเข็มทิศในการที่จะมุ่งไปหาเป้าหมายของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังที่ชูลูด นิ้มเสมอ (2553) กล่าวว่า ด้วยศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึกความคิดหรือความงามซึ่งศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้แก่ โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็นได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนหนึ่ง กับส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนี้ส่วนอีกส่วนหนึ่ง เรียกอองค์ประกอบส่วนแรกว่า “รูปทรง (form)” หรือ องค์ประกอบทาง “รูปธรรม” และเรียกส่วนหลังว่า “เนื้อหา (content)” หรือองค์ประกอบทาง “นามธรรม” ดังนั้น องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างหลักของศิลปะก็คือรูปทรงกับเนื้อหานั้นเอง และธีระ ปาลเปรม (2560) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานสร้างสรรค์ว่า “เพื่อให้ผลงานนั้นผสมผสานกลมกลืน แสดงความเป็นเอกภาพ (harmony-unity) โดยการที่จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์มีความงาม แลดูน่าประทับใจได้นั้น ต้องแพ่งพินิจ คิดนึก ถึงความสำคัญทั้งภาพรวมและรายละเอียด พร้อมส่วนหลัก-ส่วนรอง หรือส่วนประธาน-ส่วนประกอบ (principles-subordinates) ให้เข้าใจอย่างแท้จริง พร้อมทั้งภาคส่วนความรู้ที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ เรื่องของหลักการและหรือทฤษฎีแห่งองค์ประกอบอันเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ

ผู้วิจัยได้นำรูปทรงและสัญลักษณ์ในวิถีชนบทต่าง ๆ ที่คัดเลือกไว้ โดยนำลักษณะของรูปร่าง-รูปทรง พื้นผิว ร่องรอย สี ตลอดจนวิธีการในการทำของวัสดุเหล่านั้นมาผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกภายในที่เป็นจินตนาการ การสร้างมโนภาพคร่าว ๆ ไว้ในความคิด แล้วจึงสร้างแบบร่างออกมาด้วยเครื่องมือวาดเขียน ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบกึ่งไร้รูปสัญลักษณ์ (semi non-figurative form) เป็นหลัก กำหนดขอบเขตของรูปทรงหลักของผลงานแต่ละชิ้นเอาไว้ เช่น “รูปทรงกลม” ที่แทนค่าโลก หรือพื้นที่ หรือพลังแรงกะเพื่อม ในผลงานชิ้นที่ 1-3 “ศรีษะชวานา” ในผลงานชิ้นที่ 4 “เสียม” ผลงานชิ้นที่ 5 “ไซ” ผลงานชิ้นที่ 6 และ “ข้อง” ผลงานชิ้นที่ 7 แล้วจึงนำรูปทรงสัญลักษณ์ย่อยๆ ของเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์เหล่านี้ถูกนำมาจัดการรวมกันเป็นองค์ประกอบใหม่ตามจินตนาการ เน้นใช้หลักการดุลยภาพ แบบรัศมีวงกลม (radial balance) และแบบสมมาตร (symmetrical balance) ใช้วัสดุธรรมชาติและวัสดุสำเร็จรูป (ready-made) ในการสร้างทัศนธาตุ (visual elements) ทั้ง 7 อย่าง เช่น จุด เส้น สี รูปร่าง-รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง โดยไม่มีการวาดเขียนหรือระบายสีใด ๆ ตามแบบจิตรกรรมทั่วไป และยังคงคำนึงถึงระนาบที่จะไม่ให้มีรูปทรงยื่นหรือนูนออกจากผลงานมากไปกว่าลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรม

ผู้วิจัยเริ่มจากการนำโครงสร้างหลักที่กำหนดเบื้องต้นมาเป็นกรอบพื้นที่ของการสร้างสรรค์ โดยการสร้างโครงสร้างด้วยแผ่นไม้ หรือโครงสร้างจากเส้นไม้ไผ่สาน แล้วเทวัสดุที่ได้จากการย่อยกระดาษให้เปื่อยยุ่ยผสมกาวลาเท็กซ์มีลักษณะข้นเหลวลงไปให้เต็มพื้นนั้น จากนั้นทำการวางรูปทรงสัญลักษณ์

ย่อย ๆ ที่เตรียมไว้ก่อนหน้านี้ เช่น ดินเผา เชือก ด้ามเสียม กัดให้รูปทรงเหล่านั้นให้จมลงเพื่อให้วัสดุติดกันแน่น มีการโรยผงดินที่ปนย่อยจนละเอียด แห้งแล้วมีการรมควันไฟเพื่อให้ได้สีที่มาจากงานเผา ดินด้วยฟืนและฟางข้าว บางส่วนของผลงานมีการเริ่มโดยใช้ไม้ไผ่เหลาหลายบาท ๆ สานกันแบบหลวม ๆ วางดินเผาที่ปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ใยฝ้าย ใยไหม เชือกป่าน เชือกมะนิลา ฯลฯ มัดหรือสานเพื่อยึดโยงกันไว้ จากนั้นใช้ดินที่ผสมกับกาว ฟางข้าว เศษหญ้าและแกลบ มีลักษณะชั้นเหนียวอัดลงไปเพื่อให้วัสดุเหล่านั้นผสมติดแน่นอยู่รวมกันเป็นแผ่นได้ การประกอบกันให้เป็นชิ้นงานนั้น ผู้วิจัยได้นำอารมณ์ที่ได้จากกรรมวิธีที่เป็นแบบท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้เป็นสำคัญ ลักษณะการนำดินมาปาดป้าย อัด เคลือบ ในส่วนด้านหน้าหรือหลังของชิ้นงานบางจุด เพื่อเกิดการเล็ดลอดและปูดโปนออกมาตามช่องหรือรอยเชื่อมต่อที่สาน/มัดวัสดุต่าง ๆ ไว้ การทำแบบนี้เป็นการหวังผลปรากฏการณ์ทางความงามที่เหนือการควบคุม และเมื่อผลงานสำเร็จลงทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำผลงานไปจัดแสดงเป็นนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และประโยชน์ทางสุนทรียภาพแก่ประชาชนและนักเรียน นักศึกษาทั่วไป และได้สร้างรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเกิดความสุข ความดีงามให้แก่ผู้ชมเป็นไปอย่างกว้างขวาง

ผลงานสร้างสรรค์

ภาพประกอบที่ 1 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 1

เทคนิค ผสม ขนาด 120X120 ซม.

ภาพประกอบที่ 2 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 2
เทคนิค ผสม ขนาด 120X120 ซม.

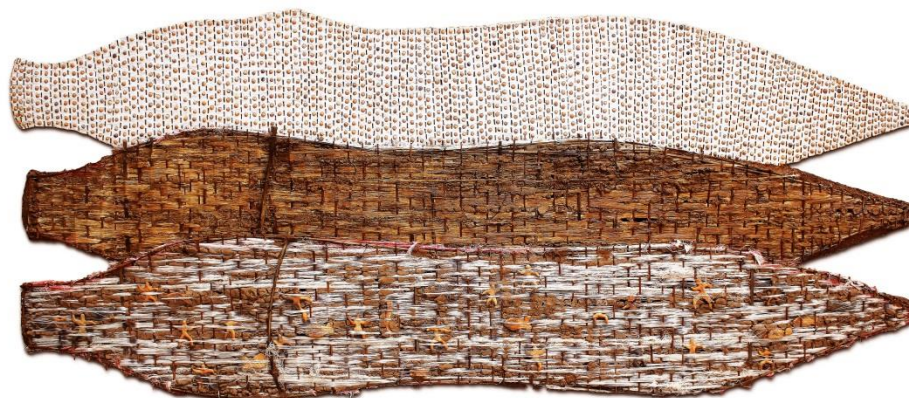
ภาพประกอบที่ 3 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 3
เทคนิค ผสม ขนาด 120X120 ซม.

ภาพประกอบที่ 4 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 4
เทคนิค ผสม ขนาด 147X153 ซม.

ภาพประกอบที่ 5 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 5
เทคนิค ผสม ขนาด 142X208 ซม.

ภาพประกอบที่ 6 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 6
เทคนิค ผสม ขนาด 100X240 ซม.

ภาพประกอบที่ 7 รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท # 7
เทคนิค ผสม ขนาด 100X163 ซม.

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษา รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ที่เป็นสิ่งกระตุ้นจนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุดนี้ ทำให้พบว่า รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบทดังกล่าว เป็นส่วนที่ผูกพันกับความทรงจำในอดีตของผู้วิจัย ที่ชีวิตได้สัมพันธ์อยู่กับสังคมเกษตรกรรม และภูมิศาสตร์ใกล้กับลำน้ำชีที่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ดังนั้น รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท จึงเป็นสิ่งกระตุ้นเร้าให้เกิดเป็นมโนภาพคร่าว ๆ จนกระทั่งเป็นรูปธรรมที่แสดงผ่านผลงานจิตรกรรมชุดนี้อย่างชัดเจน ดังนั้น การสร้างสรรค์งานจิตรกรรม หรืองานศิลปะอื่น ๆ ประสบการณ์ตรงที่สัมผัสจริง ถือเป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นที่จะเป็นส่วนประกอบของงานสร้างสรรค์ที่แสดงความรู้สึกจริงแท้ออกมาได้ และกระบวนการกำหนดแก่นเรื่องของการสร้างสรรค์ “รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท” ที่ผู้วิจัยได้เลือกมาเป็นประเด็นในการสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เป็นแก่นเรื่องที่ค่อนข้างพบเห็นได้โดยทั่วไปในงานศิลปกรรม ซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การคล้ายหรือไม่คล้ายกันของแก่นเรื่องไม่มีความสำคัญเท่ากับการค้นหาความแตกต่างที่ดีกว่าในการสร้างสรรค์ในแก่นเรื่องที่คล้ายกัน แก่นเรื่องของผู้วิจัยที่กำหนดขึ้นนี้ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งของเครื่องใช้ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนชนบทในอดีตและได้ผสมรวมเอาบุคลิกอันสำคัญของตัวตนที่ผ่านประสบการณ์ตรงและการศึกษา รวมทั้งผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะเดียวกันมาเป็นระยะเวลาานาน และเมื่อกำหนดแก่นเรื่องแล้วจะมีการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งสำรวจตรวจสอบผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินอื่นที่ให้ประเด็นทางความคิดเกี่ยวกับผลงานที่มีความคล้ายคลึงกันนั้น เพื่อจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เป็นหนึ่งเดียวและเป็นอัตลักษณ์

2. การสร้างสรรค์งานจิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท ได้เกิดกระบวนการและผลการสร้างสรรค์ที่เป็นข้อค้นพบใหม่ ๆ ดังนี้

2.1 วิธีการสร้างสรรค์ที่เป็นปัจเจกลักษณะ

วิธีการที่เป็นปัจเจกลักษณะ (individualism) หมายถึง วิธีการเฉพาะบุคคล ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของงานวิจัยชุดนี้ ได้แสดงวิธีการที่เป็นปัจเจกลักษณะ ด้วยการนำรูปทรงและรูปแบบของเครื่องมือ เครื่องจักรสาน หรืองานหัตถกรรม โดยใช้วิธีการทางภูมิปัญญาชาวบ้านมารวมเป็นวิธีการสร้างสรรค์งาน ตั้งแต่วิธีการที่ง่าย ๆ ไปจนถึงวิธีการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน เช่น การสาน การถักทอ ผูกมัด การเผา การรมควันไฟ เป็นต้น เพื่อมุ่งแสดงออกผ่านความจริงแท้ของวัสดุ (truth to material) เน้นการใช้วัสดุจากธรรมชาติ และวัสดุสำเร็จรูปที่เป็นท้องถิ่น บางอย่างผ่านการใช้งานมาแล้ว เช่น ข้าวของเครื่องใช้จากชาวบ้าน เช่น เสียม จอบ เคียว เชือกกลมวัวควาย ฯลฯ วัสดุเหล่านี้ได้กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้วิจัยเป็นอย่างมาก จึงมุ่งที่จะนำวัสดุที่ผ่านการใช้งานจริงมาใช้ เพื่อให้เกิดผลทางสุนทรียภาพที่ลึกซึ้งในผลงาน เนื่องจาก วัสดุดังกล่าวจะให้ผลทางความรู้สึกที่สะท้อนชีวิตที่เป็นจริง แฝงไปด้วยพลังแห่งอดีต และรูปลักษณะของวัสดุที่ผ่านกาลเวลาใช้งานมาอย่างยาวนาน จะมีลักษณะเฉพาะที่ฝีมือคนไม่สามารถทำเลียนแบบขึ้นมาได้ เช่น รอยกร่อนของโลหะ ร่องรอยการมัดและ

สีของเชือกที่มีกลิ่นโคลนสาบควาย ผลทางพื้นผิว (texture) ส่วนใหญ่นั้นมีการผสมผสานกับความเป็นจริงของกระบวนการ (truth to process) ที่ไม่ใช่เป็นเพียงการเอาวัสดุและกระบวนการไปแปรเปลี่ยนปรุงแต่งหรือจำลองความเป็นจริง แต่หลักการสำคัญคือให้ตัววัสดุและกระบวนการแสดงความเป็นจริงอย่างบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง ซึ่งผลดังกล่าวได้ปรากฏเด่นชัดในผลงานจิตรกรรมชุดนี้ ตามคำสนับสนุนของอิทธิพล ตั้งโฉลก (2550) ที่ว่า “แนวทางการสร้างสรรค์เฉพาะตัว” หรือ “การค้นพบตัวตนในการสร้างสรรค์” มิใช่การค้นพบทางรูปลักษณะที่เปรียบเสมือนรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกันเท่านั้น แต่เป็นการค้นพบด้านจิตใจ อุปนิสัย บุคลิก รสนิยม ความถนัด ความชอบทางศิลปะอันเป็นส่วนนามธรรมที่ไม่เหมือนกันเป็นสำคัญด้วย

2.2 ความงามที่เป็นผลมาจากธรรมชาติทางเทคนิค

ในกระบวนการสร้างสรรค์งาน ผู้วิจัยจะวางแผนการสร้างสรรค์เพื่อจะให้เกิดปรากฏการณ์ทางความงามที่เป็นไปโดยธรรมชาติของวัสดุ เรียกว่าเป็นความบังเอิญที่มีมือคนเราไม่สามารถทำได้ เช่น น้ำหนักอ่อนแก่ของสีที่เกิดจากการผาดิน ร่องรอยการรมควันบนผิววัสดุ การอัดดินที่มีส่วนผสมจากกาวลาเท็กซ์ ซีเมนต์ เศษหญ้า ฟางข้าว แกลบ เข้าไปกับใยฝ้าย ไผ่ไหม หรือไม้ไผ่สาน มันจะเกิดการปูดโปนเล็ดลอดออกมาของดินขาว เป็นต้น ความงามในรายละเอียดทางวัสดุและวิธีการบางอย่างดังกล่าว จึงเป็นผลทางทัศนธาตุที่ไม่ค่อยตายตัว ซึ่งจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของการทำมือ การทำแบบชาวบ้านที่ควบคุมมาตรฐานทางเทคนิคไม่ได้ แสดงความเรียบง่าย มีเสน่ห์ ลักษณะแบบนี้จะปรากฏอยู่ในผลงานทุกชิ้น ดังนั้นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมจึงสนับสนุนคำกล่าวของปีกส์โซ่ที่เคยกล่าวไว้ว่า “จิตรกรรมมิใช่สิ่งที่จะคิดออกมาและกำหนดไว้เสร็จสรรพ ขณะที่ศิลปินกำลังวาดภาพอยู่นั้น มันจะเกิดขึ้นมาเอง จากพลังความเคลื่อนไหวจากความคิดต่าง ๆ ของศิลปินผู้นั้น” (จิระพัฒน์ พิตรปรีชา, 2545 : 424)

2.3 ทัศนธาตุเกิดจากการประสานกันของวัสดุจริง

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของศิลปิน ได้เริ่มมีการใช้วิธีคอลลาจ (collage) หมายถึง เทคนิคหรือกรรมวิธีการสร้างงานศิลปะโดยการปะติด เป็นกรรมวิธีที่ริเริ่มโดยศิลปินคิวบิสม์ชาวฝรั่งเศส คือ จอร์จ บรัก (Georges Braque ค.ศ.1882-1963) บรักได้นำกระดาษหนังสือพิมพ์ ผ้า กระดาษปิดผนัง ก่อร่างไม้ขีดไฟมาปะลงไปด้วยกาว ต่อมาผู้นำอีกท่านหนึ่งของคิวบิสม์คือ ปีกส์โซ่ ก็ได้หาวัสดุใหม่ ๆ มาใช้บ้าง ดังเช่น ปูนปาสเตอร์ เชือก หวายสาน เป็นการแสดงลักษณะทางกายภาพของวัตถุอย่างเปิดเผยเป็นตัวตนของมันโดยไม่พึ่งพาการลอกเลียนให้เหมือนจริงลงไปบนผ้าใบ (จิระพัฒน์ พิตรปรีชา, 2545 : 100) ในศิลปกรรมไทยร่วมสมัย วิธีการปะติดนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายในห้วง 30 ปีโดยประมาณ มีผลงานจิตรกรรมของศาสตราจารย์วิโชค มุกตามณี ศาสตราจารย์เดชา วราขุน ที่มีความโดดเด่นในการนำวัสดุจริงมาใช้ เช่น แผ่นสแตนเลส กระดาษ ลวด เศษวัสดุอื่น ๆ ฯลฯ มากะทำให้เป็นทัศนธาตุต่าง ๆ ตามธรรมชาติของวัสดุนั้นจริง ๆ ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมสื่อผสมของจूरี่รัตน์ ทวยสม (2554) ก็ได้ใช้ความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ความผูกพัน ความประทับใจ

ในความงามของวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งถือเป็นสิ่งมีคุณค่าทางจิตใจและประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถนำมาใช้กลมกลืนจิตใจให้เกิดความสุข ความอบอุ่น สายใยสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นเดียวกัน แสดงออกผ่านกระบวนการทางด้านหัตถกรรมการทอเสื่อ และเทคนิควิธีการผสมผสานของกระบวนการทางหัตถกรรมอื่น ๆ รวมกัน ถ่ายทอดความงามด้านทัศนศิลป์ ผ่านทัศนธาตุของเส้น และสีที่ไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดสาระความดีงามของวัฒนธรรม แต่รอยวัฒนธรรม คือการถ่ายทอดความดีงามจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งปัจจุบันกำลังเลือนหายไป ส่วนผลงานการสร้างสรรคของผู้วิจัยชุดนี้ ก็ถือเอาวัสดุจริงมาใช้แทบทั้งสิ้น หากแต่ได้กำหนดแก่นเรื่องเฉพาะตัวขึ้น ดังนั้น ความแตกต่างทางการแสดงออกจึงปรากฏชัดด้วยตัวตนและจิตวิญญาณของศิลปินที่ต่างคนต่างที่มา ต่างประสบการณ์ชีวิต ผลงานจึงต่างอัตลักษณ์โดยแท้

3. การนำผลงานด้วยการแสดงนิทรรศการในหอศิลป์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานให้ผู้ชมได้รับรู้สุนทรียรส ด้วยหน้าที่ที่เป็นตัวสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของศิลปินนักสร้างสรรค์ต่อสังคม อันจะนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่า ความหมาย ความเปี่ยมมาทางวัฒนธรรมอารยธรรมของวิถีชีวิตของชาวชนบท ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และลึกซึ้งต่อรากเหง้าของความเป็นมนุษย์ของตนต่อไป ดังที่ปรีชา เถาทอง (2559) กล่าวถึงศิลปะในเชิงผลลัพธ์ ว่า ศิลปะคือองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ เป็นอาหารทางจิตใจ เป็นการแสดงความเป็นตัวตนและสังคมมนุษย์ และเป็นภาษากลางของมนุษย์ ดังนั้น การนำเสนอผลงานศิลปะสู่สาธารณชนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปลายทางการสร้างสรรคศิลปะ ที่เป็นผลลัพธ์ของผู้สร้างสรรค์และของผู้ชมในสังคมอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้น หอศิลป์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นภาพสะท้อนของมนุษย์และภาพสะท้อนของสังคม รวมทั้งภาพสะท้อนวัฒนธรรม...เพื่อพัฒนาผู้สร้างสรรค์และผู้ชื่นชมงานศิลปวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย (พิศรวีส ภูทอง และอัมพัลย์ วิศวธีรานนท์, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์จิตรกรรมสื่อผสม ซึ่งวัสดุที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นวัสดุสำเร็จรูป ผู้วิจัยมักพบปัญหาเฉพาะหน้าหลายอย่าง เช่น วัสดุไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ทำให้ต้องมีการตกแต่งวัสดุ หรือการเสาะหาวัสดุในภาคสนามซึ่งบางครั้งไม่สามารถคาดเดาได้ อาจทำให้เสียเวลา จึงทำให้มีผลต่อการควบคุมเวลาได้ตามแผนที่วางไว้

2. ในกระบวนการที่มีการสร้างสรรค์ ฤดูฝนมีผลทำให้เกิดความชื้น จนเกิดอุปสรรคทำให้วัสดุเสียหาย หรือไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ ควรมีการวางแผนสำรองเอาไว้เพื่อการแก้ไขได้ทันเวลา

3. “สุนทรียภาพที่มีต่อวัสดุ” เป็นเรื่องความจำเป็นลำดับต้นของการสร้างสรรค์ ดังนั้นการสร้างสรรคจิตรกรรมสื่อผสมที่สัมพันธ์กับวัสดุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อความเข้าใจในวัสดุและความรู้สึกที่ต่อวัสดุนั้น ๆ

4. วัสดุทางธรรมชาติที่นำมาใช้ มักไม่มีความคงทนถาวร เช่น ไม้ไผ่ ดินเหนียว เชือก ปอ ฯลฯ ดังนั้นจึงต้องมีการป้องกันโดยการใช้กรรมวิธีทางเคมีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น การใช้ยากันแมลง การรมควันไฟ เพื่อการเก็บรักษาที่ยาวนานขึ้น

5. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น มีปัจจัยสำคัญที่ควรปฏิบัติและควรคำนึงถึง ดังนี้

- 5.1 ประสบการณ์ชีวิตของผู้สร้างสรรค์
- 5.2 อุปนิสัยของผู้สร้างสรรค์
- 5.3 การศึกษาข้อมูลอย่างจริงจัง
- 5.4 ความชำนาญทางเทคนิคการแสดงออกทางศิลปะ
- 5.5 การวิจารณ์

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

รายงานการวิจัย การสร้างสรรค์จิตรกรรม : รูปและสัญลักษณ์ในวิถีชีวิตชนบท เรื่องนี้ ได้ทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตลอดจนหลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์ ที่ได้อนุเคราะห์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมเพื่อการวิจัยในครั้งนี้
จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานมีคุณค่าอันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษา การพัฒนาวิชาการทางศิลปกรรม ตลอดจนพัฒนาจิตใจของผู้คนในสังคม ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิระพัฒน์ พิตรปรีชา. (2545). **โลกศิลปะศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- จूरีรัตน์ ทวยสม. (2554). รอยวัฒนธรรมอีสาน. **ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 3** (ฉบับที่ 2), 51-52.
- ชลูด นิมเสมอ. (2553). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธีระ ปาลเปรม. (2560). ศิลปะวิสัย. **มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 37** (ฉบับที่ 3), 151.
- ปรีชา เกาทอง. (2559). **เอกสารประกอบการบรรยายในงานสัมมนาวิชาการ 40 ปี มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ระดับชาติและนานาชาติ 22-24 สิงหาคม 2559**. มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิตรวิธ ภูทอง และอัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์. (2559). รูปแบบการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : กรณีศึกษาหอศิลปะและวัฒนธรรม. **ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 8** (ฉบับที่ 2), 5.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2541). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
คุรุสภา.

อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้ง.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายบริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์
 วันเกิด วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2509 จังหวัดมหาสารคาม
 สถานที่เกิด อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 7/13 ถนน นครสวรรค์ ซอย 2/12 ตำบลตลาด
 อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
 ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน หลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประวัติการศึกษา

ระดับ	คุณวุฒิ	สาขาวิชา	ชื่อสถาบัน	ปีที่จบ
ปริญญาโท	ศ.ม.	จิตรกรรม	มหาวิทยาลัยศิลปากร	2549
ปริญญาตรี	ศ.บ.	จิตรกรรม	มหาวิทยาลัยศิลปากร	2535

ผลงานทางวิชาการ

บทความวิชาการ

สุรศักดิ์ แสนโหน่ง, บริรักษ์ ศุภตรัยวรพงศ์, พรสวรรค์ นนทะภา, อภิชาติ เอี่ยมวิจารณ์ และ
 ศรีพัฒน์ เทศารินทร์. (2560). ผลงานศิลปกรรมที่สะท้อนความดิ้นรนและความสุข.
 วารสารช่อพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 28(1), 45-50.